

ERASMUS UNIVERSITY ROTTERDAM

Erasmus School of Economics

Bachelorscriptie Economie en Bedrijfseconomie

“De voordelen van IFRS SME in Nederland”

Naam student: Jesse Krabbenborg

Studentnummer: 430741

Supervisor: C. van der Spek RA

Date final version: 24-08-2018

Abstract

Op 9 juli 2009 introduceerde IASB de *International Financial Reporting Standards for Small- and Medium-sized Entities* (IFRS SME). Deze standaarden zijn ontwikkeld om naast beursgenoteerde ondernemingen, die al sinds 2005 de volledige versie van IFRS (full IFRS) gebruiken, ook kleinere ondernemingen de kans te geven om gebruik te maken van de voordelen van hoge kwaliteit internationale verslaggevingsstandaarden. Die voordelen zouden onder andere uit verminderde informatie asymmetrie en internationale vergelijkbaarheid bestaan. Deze voordelen hebben er echter nog niet toe geleid dat Nederlandse ondernemingen IFRS SME kunnen gebruiken: Nederlandse ondernemingen dienen zich nog steeds aan de Nederlandse wet- en regelgeving te houden.

In dit literatuuronderzoek worden de voor- en nadelen van IFRS SME uitgelicht, om zodoende na te gaan of het voordelig kan zijn om IFRS SME in Nederland te gaan gebruiken. Allereerst worden de IFRS SME standaarden naast de Nederlandse wet- en regelgeving gelegd, om te onderzoeken of Nederlandse ondernemingen heden ten dage zonder al te veel moeite gebruik kunnen maken van IFRS SME. Er blijkt dat de verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving zodanig groot zijn dat het onvoordelig lijkt voor Nederlandse ondernemingen om IFRS SME te gebruiken. Ook blijkt uit de tweede deelvraag dat de nadelen die in het buitenland naar voren zijn gekomen groter lijken te zijn dan de voordelen die de IASB beoogt. Voor zowel ondernemingen als gebruikers van de jaarrekening kan het gebruik IFRS SME nadelig zijn. De conclusie die uit de derde deelvraag is getrokken stelt daarnaast dat (internationale) vergelijkbaarheid van de jaarrekening, een van de voordelen die de IASB met de introductie van IFRS SME heeft beoogd, voor Nederlandse ondernemingen nog niet te behalen lijkt. Kortom, de IFRS SME standaarden lijken nog niet voordelig te zijn voor Nederlandse ondernemingen en de gebruikers van de jaarrekening. De conclusies die in dit onderzoek getrokken zijn, zullen in de toekomst nader onderzocht moeten worden door middel van een empirisch onderzoek.

Inhoudsopgave

ABSTRACT	2
INHOUDSOPGAVE	3
HOOFDSTUK 1: INLEIDING ONDERWERP	5
HOOFDSTUK 2: ONDERZOEKSVRAGEN, RELEVANTIE EN STRUCTUUR	6
2.1 Inleiding	6
2.2 Hoofdvraag	6
2.3 Deelvragen	6
2.4 Relevantie	7
2.5 Methode onderzoek	8
2.6 Structuur onderzoek	8
HOOFDSTUK 3: IFRS SME	9
3.1 Inleiding	9
3.2 IASB en full IFRS	9
3.3 IASB en IFRS SME	10
3.4 Wat is een SME?	10
3.5 Verschillen tussen full IFRS en IFRS SME	12
HOOFDSTUK 4: NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING	13
4.1 Inleiding	13
4.2 Financiële verslaggeving in het Burgerlijk wetboek	13
4.3 Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving	14
HOOFDSTUK 5: DATA EN METHODIEK	16
5.1 Inleiding	16
5.2 Data	16
5.3 Methodiek	16
5.4 Conclusie	17
HOOFDSTUK 6: VERSCHILLEN IFRS SME EN DE NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING	18
6.1 Inleiding	18
6.2 Verschillen op de balans	18
6.2.1 Activa	19
6.2.2 Passiva	23
6.3 Overige verschillen	25

6.5 Conclusie.....	26
HOOFDSTUK 7: DE VOOR- EN NADELEN VAN IFRS SME	27
7.1 Inleiding.....	27
7.2 Voordelen van IFRS SME.....	28
7.3 Nadelen van IFRS SME.....	31
7.4 Conclusie.....	33
HOOFDSTUK 8: IFRS SME IN EUROPA	36
8.1 Inleiding.....	36
8.2 Welke Europese landen gebruiken IFRS SME?.....	36
8.3 IFRS SME in het Verenigd Koninkrijk en Ierland.....	37
8.4 IFRS SME in Servië, Macedonië, Bosnië Herzegovina	38
Servië	38
Macedonië	39
Bosnië Herzegovina	39
8.5 Toekomstig gebruik IFRS SME	40
Rusland	40
Toekomstig gebruik in overig Europa	40
8.6 Conclusie.....	41
HOOFDSTUK 9: CONCLUSIE	43
HOOFDSTUK 10: DISCUSSIE	45
REFERENTIELIJST	46

Hoofdstuk 1: Inleiding onderwerp

De Europese Unie heeft op 13 juni 2000 besloten dat alle Europese beursgenoteerde ondernemingen in een gereguleerde markt uiterlijk in 2005 hun geconsolideerde jaarrekening moeten opstellen volgens de internationale accounting standaarden. Die internationale standaarden werden toen nog uitgegeven als *International Accounting Standards (IAS)* door de *International Accounting Standards Committee (IASC)*. Vanaf 1 april 2001 zou de IASC door een herstructurering plaatsmaken voor de *International Accounting Standards Board (IASB)*, welke zijn standaarden ging publiceren als *International Financial Reporting Standards (IFRS)* (PbEG, 2002). Het doel van deze standaarden is volgens de *Conceptual Framework for Financial Reporting* van de IASB (hierna: Conceptual Framework) om de transparantie, verantwoordelijkheid en efficiëntie van financiële markten te verhogen. (IASB, 2018).

Hoewel de verplichte implementatie van IFRS alleen voor beursgenoteerde ondernemingen geldt, kunnen ook niet-beursgenoteerde ondernemingen IFRS toepassen in hun jaarverslag. Dit kan alleen als de toepassing ook in lijn is met de wet. Een reden om als niet-beursgenoteerde onderneming IFRS te implementeren is bijvoorbeeld vergelijkbaarheid met buitenlandse ondernemingen (IASB 2018).

Volgens Fox et al. (2013) kost de implementatie van IFRS vaak veel tijd en geld. Hierdoor kan het vooral voor kleinere ondernemingen moeilijk worden om IFRS te implementeren, terwijl zij wel baat bij internationale vergelijkbaarheid kunnen hebben. Onder vergelijkbaarheid wordt verstaan een overeenstemmende presentatie van de jaarrekeningen van twee verschillende ondernemingen. Een onderzoek van de *Organisation for Economic Co-operation and Development* (2000) wijst uit dat *Small and Medium-sized Entities (SMEs)* zich steeds vaker richten op internationale markten in plaats van lokale markten. Volgens Mohanti et al. (2010) komt dit door de groeiende globalisatie die toetreding tot internationale markten vergemakkelijkt.

Door het toenemend aantal SMEs dat toetreedt tot internationale markten, lijkt het aannemelijk dat SMEs en gebruikers van hun jaarrekening baat krijgen bij zowel internationale vergelijkbaarheid als bij verhoogde transparantie, verantwoordelijkheid en efficiëntie. Mede om deze reden heeft de IASB op 9 juli 2009 *IFRS for SMEs* (hierna: IFRS SME) gepubliceerd (IASB, 2015). IFRS SME is een beknopte versie van de volledige IFRS (hierna: full IFRS) en dus gefocust op kleine en middelgrote ondernemingen. De IASB gebruikt echter een andere definitie voor SME dan het gros van de Europese landen. Dit verschil zal in hoofdstuk 3 worden toegelicht. IFRS SME is net als full IFRS wel opgesteld aan de hand van dezelfde principes: transparantie, verantwoordelijkheid en efficiëntie.

Hoofdstuk 2: Onderzoeksvraag, relevantie en structuur

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt besproken welke mogelijke problemen IFRS SME met zich brengt. Vervolgens is er een hoofdvraag uiteengezet, gebaseerd op de probleemstelling. Deze hoofdvraag wordt beantwoord aan de hand van drie deelvragen, die in een aparte paragraaf nader worden toegelicht. Vervolgens is een korte beschrijving van de relevantie, de methode van het onderzoek en de verdere structuur van het onderzoek te vinden

2.2 Hoofdvraag

Om als SME internationale vergelijkbaarheid te realiseren kan men er in theorie voor kiezen om IFRS SME te implementeren. Er treden echter problemen op als IFRS SME door een land nog niet erkent wordt als verslaggevingsstandaard. Dit is in een groot aantal landen over hele de wereld het geval, waaronder Nederland (IFRS Foundation, 2016d). In Nederland mogen SMEs bijvoorbeeld voor het opstellen van de jaarrekening alleen IFRS SME gebruiken als deze jaarrekening uiteindelijk in overeenstemming is met de Nederlandse wet (specifiek Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek) (Ernst & Young, 2009). Dit is niet ideaal voor ondernemingen, omdat zij op deze manier rekening moeten houden met twee standaarden, namelijk IFRS SME én Titel 9 Boek 2 BW. Volgens accountancy kantoor Deloitte (2009) zijn de verschillen tussen beide standaarden echter relatief klein. Om te onderzoeken in hoeverre het voordelig is voor ondernemingen en de gebruikers van de jaarrekening om IFRS SME te gebruiken in Nederland, wordt de volgende hoofdvraag gebruikt:

“In hoeverre is het voordelig voor ondernemingen en de gebruikers van de jaarrekening om IFRS SME in Nederland als verslaggevingsstandaard voor kleine, middelgrote en micro-ondernemingen te gebruiken?”

Met “ondernemingen” worden alle ondernemingen bedoeld die volgens de IASB IFRS SME kunnen gebruiken. In dit onderzoek wordt met “gebruikers van de jaarrekening” bedoeld op investeerders die financiële informatie verkrijgen uit de jaarrekening om te bepalen of ze willen investeren. Het kan daarbij gaan om binnen- of buitenlandse investeerders.

2.3 Deelvragen

Zoals eerder in dit onderzoek is vastgesteld, bestaan er in Nederland verschillen tussen de nationale GAAP en IFRS SME. Deze verschillen tussen de IFRS SME standaarden en de Nederlandse GAAP worden geassocieerd met hogere kosten voor een onderneming die IFRS SME gebruikt (Litjens et al., 2015). Dat kan komen omdat de verschillen ervoor kunnen zorgen dat Nederlandse ondernemingen die gebruik willen maken van IFRS SME, rekening moeten houden met twee standaarden. Een onderzoek

naar het gebruik van IFRS SME stelt dat Nederland nog niet nadrukkelijk bezig is met wetswijzigingen om IFRS SME als verslaggevingsstandaard te gaan gebruiken (IFRS Foundation, 2016d). Nederlandse ondernemingen die IFRS SME willen gebruiken zullen dus voorlopig ook nog rekening moeten houden met de Nederlandse GAAP. Om te onderzoeken wat de verschillen tussen de Nederlandse wet- en regelgeving en IFRS SME zijn waar een onderneming rekening mee moet houden bij het gebruik van IFRS SME, wordt de volgende vraag als eerste deelvraag gebruikt:

1. *“Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving?”*

Om te testen of IFRS SME voordelig kan zijn voor Nederlandse ondernemingen en de gebruikers van hun jaarrekening, is het relevant om te analyseren welke voor- en nadelen er reeds met IFRS SME worden behaald. Aangezien IFRS SME in Nederland nog niet wordt toegepast, zullen de voordelen die de IASB nastreeft getest moeten worden aan de hand van resultaten uit het buitenland. Daarnaast kan het zijn dat er nadelen met IFRS SME verbonden zijn, ondanks dat de IASB dit niet beoogt. Om de behaalde voor- en nadelen te onderzoeken wordt een tweede deelvraag gebruikt:

2. *“In hoeverre kunnen de beoogde voordelen van IFRS SME in de praktijk behaald worden en welke nadelen gaan gepaard met IFRS SME?”*

Omdat voor ondernemingen en gebruikers van de jaarrekening internationale vergelijkbaarheid van SMEs een belangrijk voordeel van IFRS SME kan zijn (Perera & Chand, 2015), is het relevant om te onderzoeken hoe IFRS SME op internationaal niveau gebruikt wordt. Als internationaal gezien verwaarloosbaar weinig ondernemingen IFRS SME gebruiken, zal IFRS SME niet bijdragen aan de internationale vergelijkbaarheid. Mocht Nederland IFRS SME willen implementeren als verslaggevingsstandaard, dan zal dat pas in de toekomst gebeuren. Daarom zal er ook gekeken moeten worden naar het toekomstig gebruik van IFRS SME. Omdat de voornaamste handelspartners van Nederland vooral Europese landen zijn (CBS, 2017), zal de huidige en toekomstige situatie van IFRS SME in Europa geanalyseerd worden. Dat gebeurt aan de hand van de derde deelvraag:

3. *“In hoeverre wordt IFRS SME in Europese landen reeds gebruikt als verslaggevingsstandaard en in hoeverre zal het in de toekomst gebruikt gaan worden?”*

2.4 Relevantie

Onderzoek naar IFRS SME is relevant, omdat IFRS SME nog niet erkent wordt als verslaggevingsstandaard in de Nederlandse wet, maar volgens de IASB (2015), Perera en Chand (2015) en Litjens et al. (2015) wel voordelen kan hebben voor ondernemingen. Verder is er, naast de evaluatie van *discussion papers* en *exposure drafts* van IFRS SME, nog relatief weinig onderzoek gedaan naar de

voor- en nadelen van IFRS SME. Dat geldt voor de voor- en nadelen voor zowel ondernemingen als de gebruikers van de jaarrekening.

2.5 Methode onderzoek

Om de eerste deelvraag te beantwoorden is er gekozen voor een verschillenanalyse van de Nederlandse wet- en regelgeving en IFRS SME. Voor de tweede en derde deelvraag is er gekozen voor een literatuuronderzoek. Door gebruik te maken van literatuur, blijft een empirisch element in dit onderzoek uit. Hierdoor is het onmogelijk om tot een volledig antwoord op de onderzoeksvraag te komen. Er kan immers niet getoetst worden of de voor- en nadelen van IFRS SME wel daadwerkelijk plaatsvinden. Voor empirisch onderzoek van de voordeligheid van IFRS SME in Nederland zal echter data uit Nederland beschikbaar moeten zijn. Deze data zijn echter lastig te verkrijgen, omdat IFRS SME in Nederland niet wordt erkent als verslaggevingsstandaard. Dat is ook de reden dat er voor de tweede en derde deelvraag gekozen is om een literatuuronderzoek te doen naar de voor- en nadelen van IFRS SME in het buitenland. De conclusie van dit onderzoek zal dan ook bestaan uit een schatting van de voor- en nadelen voor Nederlandse ondernemingen en gebruikers van de jaarrekening.

2.6 Structuur onderzoek

Na dit hoofdstuk is het theoretisch raamwerk, bestaande uit hoofdstuk 3 en 4, te vinden. In hoofdstuk 3 en 4 worden IFRS SME respectievelijk de Nederlandse wet- en regelgeving besproken, ter ondersteuning van de eerste deelvraag. In hoofdstuk 5 zijn de data en methodiek van het onderzoek beschreven. In het middenstuk bestaande uit de hoofdstukken 6, 7 en 8 worden respectievelijk deelvraag 1, 2 en 3 onderzocht. Vervolgens is in hoofdstuk 9 de conclusie te vinden. Daarin wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Als laatste is er in de discussie (hoofdstuk 10) de kritische analyse van de bevindingen en de beperkingen van dit onderzoek te vinden.

Hoofdstuk 3: IFRS SME

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt toegelicht wat IFRS SME precies inhoudt. Allereerst wordt daarvoor algemene informatie gegeven over de IASB en full IFRS, waarna IFRS SME en de verschillen met full IFRS zullen worden uitgelegd. Op deze manier wordt er duidelijkheid geschept over de achtergrond van de IFRS SME standaarden en hoe de IASB dat toelicht, zodat eenieder deze onderwerpen op dezelfde manier interpreteert.

3.2 IASB en full IFRS

In 1973 werd als gevolg van een samenwerking tussen 10 landen (waaronder Nederland) de IASC opgericht (Cellucci, 2012). Het doel was het ontwikkelen van internationaal geaccepteerde standaarden voor financiële rapportering (Barth et al., 2008). In 1975 publiceerde zij de eerste IAS. Sinds die eerste set standaarden publiceerde de IASC meer en meer standaarden, tot de *Committee* in 2001 door een herstructurering werd opgeheven en plaatsmaakte voor de IASB. Deze Board, gevestigd in Londen en bestaand uit afgevaardigden uit negen verschillende landen, zou standaarden blijven publiceren, maar nu onder de naam IFRS (Cellucci, 2012). Het doel bleef hetzelfde, maar de *International Organization of Securities Commission* (IOSCO) gaf aan dat het beursgenoteerde ondernemingen wilde verplichten om IAS (en later full IFRS) te gebruiken voor grensoverschrijdende handel (IOSCO, 2000). Hierdoor werden de standaarden van de IASB internationaal gezien steeds meer geaccepteerd.

In eerste instantie waren vooral ondernemingen in de EU gebruiker van full IFRS. Dat kwam door een verordening van het Europees Parlement en Raad uit 2002, die stelde dat alle beursgenoteerde Europese ondernemingen hun geconsolideerde jaarrekening volgens IFRS-richtlijnen moesten opstellen (PbEG, 2002). Later zouden ook meer ondernemingen buiten Europa full IFRS implementeren. Zo blijkt uit een analyse van 883 ondernemingen die in 2010 rapporteerden aan de *United States Securities and Exchange Commission* (SEC), dat wereldwijd 23 procent van de emittenten IFRS gebruikte voor hun jaarrekening (Kaya et al., 2013). Volgens statistieken van IFRS uit 2017 gebruiken 27.000 van de 49.000 (55,1%) ondernemingen genoteerd op de 88 grootste aandelenbeurzen full IFRS-standaarden (Pacter, 2017). In de 43 jaar geschiedenis van IAS en full IFRS zijn er dus grote stappen gemaakt naar full IFRS als wereldwijde verslaggevingsstandaard.

3.3 IASB en IFRS SME

Voordat IFRS SME werd gepubliceerd, werd er al jaren onderzoek gedaan naar het realiseren van deze nieuwe set standaarden. In juli 2003 had de IASB namelijk IFRS SME al op de agenda staan (Ram et al., 2013), in 2004 publiceerde de IASB een *discussion paper* (IASB, 2004) en begin 2007 werd er een conceptversie van IFRS SME uitgegeven (IASB, 2007). Uiteindelijk werd IFRS SME, zes jaar na het initiatief van de IASB, in juli 2009 uitgegeven. IFRS SME bestond bij het uitgeven uit ongeveer 230 pagina's, terwijl full IFRS in 2009 uit om en nabij de 2800 pagina's bestond (Grant Thornton, 2009). IFRS SME is dus significant minder uitgebreid dan full IFRS.

Naast het kwantitatieve verschil tussen IFRS SME en full IFRS, heeft IFRS SME ook een andere focus. Beide standaarden concentreren zich op de informatiebehoeften van vermogensverstrekkers en andere gebruikers van de jaarrekening die geïnteresseerd zijn in informatie over cash flows, liquiditeit en solvabiliteit (PwC, 2009). Echter, IFRS SME houdt ook rekening met de kosten voor een onderneming en de bekwaamheid van die onderneming om deze informatie te verschaffen. De IASB realiseert zich daarbij dat gebruikers die geïnteresseerd zijn in beursgenoteerde ondernemingen andere informatie wensen dan gebruikers geïnteresseerd in kleinere ondernemingen, zoals SMEs.

Ondanks het grote aandeel van kleine en middelgrote ondernemingen in de Europese economie, heeft de EU IFRS SME nog niet geaccepteerd als verslaggevingsstandaard. In Midden- en Zuid-Amerika is het gebruik van IFRS SME óf IFRS in een groot deel van de landen verplicht (IFRS Foundation, z.d.). Hetzelfde geldt voor het zuiden van Afrika, waar IFRS, IFRS SME óf een Afrikaanse verslaggevingsstandaard bekend als NAC001 gebruikt dient te worden (IFRS Foundation, 2016c). IFRS SME breidt dus voornamelijk op het zuidelijk halfrond uit.

3.4 Wat is een SME?

In Nederland wordt de term SME nauwelijks gehanteerd. In plaats daarvan gebruikt men midden- en kleinbedrijf (mkb). In Vlaanderen spreekt men echter van een kleine of middelgrote onderneming (kmo), in Duitsland wordt het *Kleine und mittlere Unternehmen* (KMU) genoemd en de naam die de Europese Unie eraan geeft is *Small and Medium-sized Entities* (SME). Niet alleen de benaming, maar ook de definitie verschilt binnen Europa. Dit verschil zal worden toegelicht aan de hand van twee tabellen.

Definitie mkb in Nederland (KvK, z.d.)					
Categorie	Aantal werknemers		Jaaromzet		Balanstotaal
Middelgroot	< 250	EN	≤ 40.000.000	OF	≤ 20.000.000

Klein	< 50	EN	≤ 12.000.000	OF	≤ 6.000.000
Micro	< 10	EN	≤ 700.000	OF	≤ 350.000
MKB	< 250	EN	≤ 40.000.000	OF	≤ 20.000.000

Tabel 1: Definitie mkb in Nederland

In Nederland geldt dat er aan twee van de drie vereisten voor een categorie voldaan moet worden om binnen die categorie te vallen (KvK, z.d.). Een onderneming moet onder het maximaal aantal werknemers van een categorie blijven en voldoen aan minimaal een van de andere vereisten om in die categorie te vallen. Een onderneming kan bijvoorbeeld minder dan 250 werknemers hebben, maar meer dan 40 miljoen omzet en een balanstotaal van meer dan 20 miljoen. In dat geval valt die onderneming niet onder mkb.

In de rest van de Europese Unie gelden dezelfde regels wat betreft de classificering als midden- en kleinbedrijf. Er moet ook aan minimaal twee van de drie vereisten voldaan worden (EC, 2016). De wettelijke definitie van SME ziet er anders uit dan die van de Nederlandse mkb:

Definitie SME volgens de Europese Unie (EC, 2014)					
Categorie	Aantal werknemers		Jaaromzet		Balanstotaal
Middelgroot	≤ 499	EN	≤ 50.000.000	OF	≤ 43.000.000
Klein	≤ 49	EN	≤ 10.000.000	OF	≤ 10.000.000
Micro	≤ 9	EN	≤ 2.000.000	OF	≤ 2.000.000
KMU	≤ 499	EN	≤ 50.000.000	OF	≤ 50.000.000

Tabel 2: Definitie SME volgens de EU

Wat opvalt is dat het begrip middelgroot bedrijf volgens de Europese richtlijnen ruimer is dan volgens de Nederlandse. Hierdoor vallen Nederlandse ondernemingen wettelijk gezien minder snel binnen de categorie mkb.

In Europa bestaan er dus verschillende definities van kleine en middelgrote ondernemingen. Deze definities zijn afhankelijk van het aantal werknemers, jaaromzet, balanstotaal of soms andere factoren, maar niet of deze ondernemingen jaarrekeningen publiceren of niet. De IASB gebruikt voor IFRS SME een andere definitie, die wel afhankelijk is van het wel of niet publiceren van jaarrekeningen. De IASB definieert een SME als volgt: een onderneming die (1) geen *public accountability* heeft en (2) jaarrekeningen uitgeeft voor externe gebruikers (IASB, 2015).

Een onderneming heeft volgens de IASB (2015) wel *public accountability* wanneer het (1) schuld- of eigenvermogensinstrumenten verhandelt of tracht te verhandelen in een publieke markt of als het (2)

voor een grote groep buitenstaanders activa in bezit houdt, zoals bijvoorbeeld banken of verzekeringsmaatschappijen dat doen. Echter, als een onderneming activa in bezit houdt voor bijvoorbeeld klanten of leden, heeft deze onderneming geen *public accountability* wanneer het houden van activa een primair bedrijfsproces is. Dit is bijvoorbeeld het geval bij makelaarskantoren en scholen.

De tweede voorwaarde voor een SME is volgens de IASB het uitgeven van jaarrekeningen aan externe gebruikers. Met externe gebruikers worden ook eigenaren die niet bij het management worden betrokken en bestaande of toekomstige crediteuren bedoeld (IASB, 2015). Kort samengevat is bijna elke niet-beursgenoteerde onderneming die wel jaarrekeningen uitgeeft een SME

3.5 Verschillen tussen full IFRS en IFRS SME

Zoals in dit hoofdstuk al kort is vermeld, zijn er een aantal verschillen tussen full IFRS en IFRS SME. Om te beginnen is er het kwantitatieve verschil. De omvang van alle IFRS SME standaarden was in 2009 nog geen 10% van alle full IFRS-standaarden (Grant Thornton, 2009). De IASB heeft sommige full IFRS-standaarden namelijk vereenvoudigd of weggelaten in IFRS SME (Deloitte, 2009):

- (1) Sommige onderwerpen zijn voor SMEs niet relevant, terwijl ze dat voor beursgenoteerde ondernemingen wel zijn. Deze kunnen daarom weggelaten worden uit de jaarrekening van een SME. Voorbeelden hiervan zijn winst per aandeel en *segment reporting*.
- (2) Sommige boekhoudkundige opties uit full IFRS zijn niet voor SMEs toegestaan, omdat er voor SMEs simpelere opties bestaan. Dit is bijvoorbeeld het geval bij herwaardering van *Property, Plant and Equipment* (PP&E) het geval.
- (3) Veel regels betreffend verantwoording en waardering van onder andere financiële instrumenten en goodwill.
- (4) Er zijn significant minder toelichtingen vereist voor SMEs

Het bovenstaande overzicht geeft slechts globaal de verschillen aan. In het vervolg van dit onderzoek zullen belangrijke verschillen gedetailleerd behandeld worden.

Hoofdstuk 4: Nederlandse wet- en regelgeving

4.1 Inleiding

In Nederland kent men verschillende wet- en regelgeving wat betreft financiële verslaggeving. De belangrijkste wetten zijn terug te vinden in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. De belangrijkste regelgeving in Nederland zijn de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (hierna: Richtlijnen). Deze Richtlijnen worden opgesteld door de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ). In dit hoofdstuk worden (historische) achtergronden gegeven om de hedendaagse constructie van wet- en regelgeving nader toe te lichten.

4.2 Financiële verslaggeving in het Burgerlijk wetboek

De wetgeving omtrent de jaarrekening vindt men pas sinds 1989 in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (Camfferman et al., 2010), maar daarvoor waren er al tal van andere wetten van kracht geweest. Zo gold vanaf 1810 de Franse Code de Commerce, de eerste wet die vastlegde dat een naamloze vennootschap (nv) beperkt aansprakelijk was. Het duurde echter tot 1838 voordat de rol van financiële verslaggeving in de wet werd vastgelegd. In Artikel 55 van het Wetboek van Koophandel (WvK) dat toen van kracht was stond dat bestuurders jaarlijks verplicht waren om vennoten in te lichten over de winsten en verliezen van het afgelopen jaar, hetzij in een algemene vergadering, hetzij door vennoten een brief te sturen, hetzij door vennoten de jaarrekening voor een bepaalde tijd in te laten zien. (Müller, 1845).

Door de groeiende hoeveelheid nv's en vooral de grootte van deze nv's werd het WvK uiteindelijk herzien. Er zou nu rekening gehouden worden met beursgenoteerde nv's, deelnemingen en gecompliceerde constructies (Camfferman et al., 2010). Uiteindelijk kwam hier in 1929 het herziene Wetboek van Koophandel uit. Er was nu vastgelegd dat het bestuur van elke nv jaarlijks een balans en winst-en-verliesrekening inclusief toelichtingen diende te maken en deze in de algemene vergadering aan de aandeelhouders diende aan te bieden. Deze algemene vergadering had vervolgens het recht om de gepresenteerde jaarrekening te controleren of door een externe partij te laten controleren (WvK, 1929). In het herziene WvK waren verplichtingen tot het opstellen van geconsolideerde jaarrekeningen nog niet opgenomen. Dit werd pas in 1971 in de wet opgenomen, toen de Wet op de Jaarrekening van Ondernemingen (WJO) werd ingevoerd. De WJO zou in 1976 al zijn status als zelfstandige wet verliezen, doordat het overgebracht werd naar Titel 6 Boek 2 BW.

Uiteindelijk zijn in 1989, na een omnummering van het Burgerlijk Wetboek, de bepalingen omtrent financiële verslaggeving in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek terecht gekomen. In 1993 en 1997 werd Titel 9 Boek 2 BW uitgebreid met respectievelijk aparte bepalingen voor banken en

verzekeringsmaatschappijen en de toevoeging van commerciële verenigingen en stichtingen (Camfferman et al., 2010). Hierdoor ontstond de huidige indeling van Boek 2:

Titel 1: Algemene bepalingen

Titel 2: Verenigingen

Titel 3: Coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen

Titel 4: Naamloze vennootschappen

Titel 5: Besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid

Titel 6: Stichtingen

Titel 7: Fusie en splitsing

Titel 8: Geschillenregeling en het recht van enquête

Titel 9: De jaarrekening en het bestuursverslag

In dit onderzoek zal vooral Titel 9 van Boek 2 BW gebruikt worden. Hierin staan namelijk de wettelijke vereisten voor de jaarrekening van een onderneming. Deze vereisten zullen in de eerste deelvraag vergeleken worden met de IFRS SME standaarden om te kunnen bepalen waar IFRS SME nog tekortkomt om in Nederland als algemeen geaccepteerde verslaggevingsstandaard gebruikt te kunnen worden.

4.3 Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De WJO uit 1971 bepaalde dat de jaarrekening inzicht moet geven omtrent het vermogen, het resultaat en, waar mogelijk, de solvabiliteit en liquiditeit van een rechtspersoon (Ernst & Young, 2017). Dit inzicht moest volgens dezelfde wet 'volgens normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd' verschafte worden. Deze normen kunnen met de tijd veranderen en staan zodoende niet vast. Om de normen in het maatschappelijk verkeer te inventariseren werd in 1971 het Tripartiete Overlegorgaan (TO) opgericht: een samenwerking tussen werkgevers, werknemers en accountants. De werkzaamheden van het TO werden na 10 jaar, in 1981, voortgezet door de RJ. Zij publiceren hun Richtlijnen om antwoord te geven op de meest voorkomende vragen in de verslaggevingspraktijk.

De Richtlijnen van de RJ bestaan uit wettelijke bepalingen, maar ook uit uitspraken van de Ondernemingskamer (OK) en de Hoge Raad (HR). Daarnaast kunnen ook de standaarden van de IASB in de Richtlijnen worden opgenomen, mits deze voor Nederlandse middelgrote en grote rechtspersonen relevant zijn. De definitieve Richtlijnen die uit al deze bepalingen en standaarden voortvloeien, hebben officieel geen bindende kracht. Toch werden de Richtlijnen door de Ondernemingskamer verschillende keren gebruikt in arresten. Daarmee werd duidelijk dat de

Richtlijnen van de RJ een zeker gezag hebben, maar niet zoveel gezag als de wet: de Richtlijnen mogen niet tegen de wettelijke bepalingen in gaan.

De Richtlijnen zijn onderverdeeld in 7 Afdelingen:

Afdeling 1: Algemene Grondslagen

Afdeling 2: Jaarrekeningposten

Afdeling 3: Toelichting

Afdeling 4: Bestuursverslag, overige gegevens en overige informatie

Afdeling 5: Country-by-country reporting

Afdeling 6: Bijzondere bedrijfstakken

Afdeling 9: Bijlagen

De Richtlijnen zoals hierboven vernoemd, zijn bedoeld voor middelgrote en grote ondernemingen. Naast deze Richtlijnen, publiceert de RJ ook Richtlijnen voor kleine en micro-rechtspersonen: de RJK-bundel. Deze bundel wordt opgesteld aan de hand van de Nederlandse wet en is voorzien van aanvullende informatie waar nodig. Internationale standaarden zoals IFRS zijn uit deze bundel weggelaten.

Hoofdstuk 5: Data en methodiek

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de bronnen en de manier van onderzoeken toegelicht. Op deze manier wordt duidelijk gemaakt welke keuzes er zijn gemaakt tijdens het onderzoek om tot de uiteindelijke conclusie te komen. Zodoende kan er nagegaan worden of het onderzoek correct is uitgevoerd en kunnen eventuele tekortkomingen van het onderzoek toegelicht worden. Zo wordt er in dit hoofdstuk bijvoorbeeld toegelicht waarom er gekozen is voor een literatuuronderzoek in plaats van een empirisch onderzoek.

5.2 Data

Dit onderzoek maakt uitsluitend gebruik van literatuur en niet van data. De benodigde wetenschappelijke literatuur is verkregen uit de onlinedatabase van de Universiteitsbibliotheek van de Erasmus Universiteit. De trefwoorden die zijn gebruikt bij het zoeken van de literatuur zijn “IFRS for SMEs”, “benefits”, “costs”, en “comparability”. De vakliteratuur, zoals vergelijkingen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving, is geraadpleegd via de websites van onder andere PricewaterhouseCoopers en Ernst & Young. Daarnaast zijn enkele wetteksten en richtlijnen gebruikt die zijn geraadpleegd via Kluwer Navigator. De standaarden van full IFRS en IFRS SME zijn verkregen van de IASB-website. Verder zijn verschillende onderzoeken van de IFRS Foundation gebruikt voor statistieken over gebruik van IFRS SME en full IFRS. Voor algemene informatie over bijvoorbeeld SMEs, IFRS SME en verscheidene definities is gebruik gemaakt van internetbronnen.

5.3 Methodiek

Zoals in de vorige paragraaf is uitgelegd is er in dit onderzoek geen gebruik gemaakt van data. Dat betekent dit onderzoek niet empirisch is. Deze keuze is gemaakt omdat data over het gebruik van IFRS SME in Nederland onvoldoende beschikbaar zijn om een empirisch onderzoek op te zetten. Daarom is er gebruik gemaakt van een literatuuronderzoek. De conclusies die worden getrokken in dit onderzoek zijn gebaseerd op onder andere empirisch onderzoek uit het buitenland. Dat zorgt ervoor dat deze conclusies geen hard bewijs zijn voor eventuele voor- of nadelen van IFRS SME in Nederland, maar beschrijvingen van de voor- en nadelen van IFRS SME in het buitenland. De conclusies die voor Nederland worden getrokken zijn dus enkel schattingen van de voor- en nadelen.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van drie deelvragen die alle drie verschillende methodes van onderzoek kennen. De eerste deelvraag is bijvoorbeeld een verschillenanalyse tussen twee verschillende standaarden uitgevoerd. De tweede deelvraag bestaat uit een kosten-batenanalyse en de derde deelvraag is onder andere een toekomstverwachting van het gebruik van IFRS SME.

De verschillenanalyse voor de eerste deelvraag, te vinden in hoofdstuk 6, is gedaan aan de hand publicaties van Ernst & Young (2009) en PwC (2009). Deze publicaties sommen de verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving op. Deze verschillen zijn vervolgens aan de hand van wetteksten en de IFRS SME standaarden uitgebreider uitgewerkt. Vervolgens kon een conclusie getrokken worden over waar de voornaamste problemen liggen voor ondernemingen die IFRS SME willen gebruiken.

Voor de kosten-batenanalyse van de tweede deelvraag is er gekozen om eerst een aantal voordelen van IFRS SME te analyseren die de IASB in de IFRS SME standaarden noemt. Deze analyse is gedaan aan de hand van onder andere reacties op de *discussion paper* en *exposure draft* van IFRS SME. Daarnaast is gebruik gemaakt van een onderzoek door Litjens et al. (2015) over de waargenomen voor- en nadelen van IFRS SME in Nederland. De nadelen van IFRS SME zijn uitgewerkt aan de hand van de nadelen die Perera en Chand (2015) in hun onderzoek noemen. De uitwerking van deze problemen is wederom gedaan aan de hand van reacties op de publicaties van de IASB. Vervolgens is in de conclusie gekeken of de kosten en baten tegen elkaar opwegen.

De derde deelvraag is onderzocht aan de hand van de onderzoeken van de IFRS Foundation (2016a t/m 2017). De landen die IFRS SME gebruiken volgens deze onderzoeken, zijn verder uitgelicht, met als belangrijkste land het Verenigd Koninkrijk. Verder is voor het onderzoek naar het toekomstig gebruik van IFRS SME een onderzoek van de IFRS Foundation naar IFRS SME in Rusland gebruikt. Tevens is een onderzoek van Bonito en Pais (2018) naar de factoren die het toepassen van IFRS SME beïnvloeden aangewend.

5.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is toegelicht welke bronnen er zijn gebruikt en op welke manier het onderzoek tot stand is gekomen. Er is gebleken dat uitsluitend gebruik is van literatuur. Er is voor een literatuuronderzoek gekozen omdat er nog onvoldoende data over het gebruik van IFRS SME in Nederland beschikbaar zijn. Echter, omdat er geen gebruik is gemaakt van empirisch onderzoek, zal het antwoord op de hoofdvraag niet volledig zijn. Er is zodoende geen hard bewijs voor eventuele voor- of nadelen van IFRS SME in Nederland. De conclusie bevat enkel realistische schattingen van de voor- en nadelen van IFRS SME in Nederland.

Hoofdstuk 6: Verschillen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving

6.1 Inleiding

Al vanaf het uitgeven van IFRS SME door de IASB in 2009 wordt via verschillende kanalen in Nederland gepleit voor het gebruik van IFRS SME door niet-beursgenoteerde ondernemingen. Er zouden verschillende voordelen verbonden zijn aan de implementatie van IFRS SME. Zo stelt Monique Harmsen (2010) via FM.nl dat IFRS SME de transparantie van een onderneming ten goede kan komen. Hoogleraar externe verslaggeving Arjan Brouwer (2017) voegt daar via accountant.nl aan toe dat IFRS SME onder andere een voorbereiding kan bieden voor een toekomstige stap naar de kapitaalmarkt.

Ondanks deze voordelen heeft de Nederlandse overheid er nog niet voor gekozen om IFRS SME wettelijk volledig toepasbaar te maken. Ondernemingen mogen IFRS SME wel gebruiken, maar zij moeten dan ook aan de wet- en regelgeving omtrent financiële verslaggeving voldoen. Dit kan er volgens Litjens et al. (2015) voor zorgen dat de kosten van de implementatie van IFRS SME hoger uitvallen. In dit hoofdstuk zal onderzocht worden wat de verschillen tussen de Nederlandse GAAP (bestaande uit het BW en de Richtlijnen) en IFRS SME en wat voor problemen dit kan veroorzaken voor ondernemingen. Dit gebeurt aan de hand van de deelvraag *“Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving?”*. Door antwoord op deze deelvraag te geven kan nagegaan worden in hoeverre IFRS SME in Nederland reeds toepasbaar is, of dat er extra kosten aan verbonden zijn. Met behulp van het Handboek Jaarrekening 2017 en vergelijkingsbrochures van onder andere Ernst & Young zullen de verschillen, waar nodig inclusief theoretische achtergrond, benoemd worden.

De verschillen die zich voordoen, kunnen worden opgedeeld in 3 categorieën: “IFRS SME is strenger”, “NL GAAP is strenger” en “IFRS SME en NL GAAP zijn strijdig”. In dit hoofdstuk zullen voornamelijk de strijdigheden tussen IFRS SME en NL GAAP worden besproken, omdat IFRS SME gewoon gebruikt kan worden in het geval dat een van beide slechts striktere regels toepast. Echter, in het geval van een strijdigheid zal een onderneming zich heden ten dage moeten houden aan de Nederlandse wet- en regelgeving en kan IFRS SME enkel volledig worden toegepast wanneer dit naast de wet- en regelgeving gebeurt.

6.2 Verschillen op de balans

De meeste verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving komen voor op de balans. Die verschillen lijken vooral voort te komen uit verschil in (her)waardering en verschil in

verwerking op de balans of winst-en-verliesrekening. Deze en andere verschillen worden in deze paragraaf voor de belangrijkste balansposten besproken.

6.2.1 Activa

De activa op de balans kunnen opgedeeld worden in 3 categorieën: Vaste activa, vlottende activa en liquide middelen. Vaste activa zijn bezittingen die langer dan een productieproces (meestal 1 boekjaar of kalenderjaar) meegaan, vlottende activa zijn de bezittingen die maximaal een productieproces meegaan en liquide middelen zijn de direct beschikbare geldmiddelen.

Vaste Activa

De vaste activa worden in dit onderzoek verder opgedeeld in 3 categorieën: Immateriële vaste activa, materiële vaste activa en financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa

Met immateriële vaste activa worden niet-tastbare bezittingen bedoeld. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld een patent. Met betrekking tot deze immateriële vaste activa zijn IFRS SME en NL GAAP nauwelijks strijdig (Ernst & Young, 2009). Omtrent waardering bestaan er slechts kleine verschillen in strengheid. Zo staat IFRS SME 18 bijvoorbeeld, in tegenstelling tot NL GAAP, waardering van immateriële vaste activa tegen de reële waarde niet toe. Echter, volgens NL GAAP is een herwaarderingstest in sommige gevallen verplicht waar IFRS SME een dergelijke verplichte test juist niet kent.

Alleen wat betreft de activering van onderzoeks- en ontwikkelingskosten spreken IFRS SME en de RJ elkaar echt tegen: Conform Richtlijn 210.224 moeten immateriële vaste activa voortkomend uit ontwikkeling onder voorwaarden worden geactiveerd. Volgens IFRS SME 18.14 dienen immateriële vaste activa die uit ontwikkeling voortkomen als kosten te worden verantwoord, tenzij ze geactiveerd kunnen worden als onderdeel van een ander actief. Wanneer er kosten voortkomen uit ontwikkeling mag IFRS SME in Nederland dus niet zomaar gebruikt worden. In dat geval kan het namelijk strijdig zijn met de Nederlandse wet- en regelgeving.

Materiële vaste activa

Onder materiële vaste activa worden alle tastbare bezittingen bedoeld die langer dan een productieproces meegaan. Hier vallen bijvoorbeeld gebouwen, machines en inventaris onder. Wat betreft de waardering van deze activa is IFRS SME in de meeste gevallen strenger dan NL GAAP (Ernst & Young, 2009).

Zo mogen materiële vaste activa volgens IFRS SME niet tegen de reële waarde worden gewaardeerd. Rentekosten mogen daarnaast niet als onderdeel van een actief worden geactiveerd. Verder bestaat

onder IFRS SME geen keuze om de kosten van groot onderhoud direct op de winst-en-verliesrekening te verrekenen.

De Nederlandse wet- en regelgeving is vooral omtrent categorisatie strenger. Artikel 2:366 lid 1 BW bepaalt namelijk welke materiële vaste activa verplicht apart moeten worden opgenomen in de balans. IFRS SME kent een dergelijke verplichting niet, maar stelt voor dat een onderneming een indeling aanhoudt die bij de onderneming past.

Net als bij immateriële vaste activa zijn IFRS en de Nederlandse wet- en regelgeving maar op een punt volledig strijdig (Ernst & Young, 2009). Het gaat in deze categorie om de splitsing van materiële vaste activa door gemengd gebruik. Gemengd gebruik van materiële vaste activa doet zich voor wanneer er een bepaald deel van het actief wordt gebruikt voor beleggingsdoeleinden en een ander deel voor het productieproces. RJ 213.108 schrijft in dat geval voor dat de verwerking en verantwoording op de balans apart geschiedt. Volgens IFRS SME 16.4 valt het hele actief onder de materiële vaste activa, wanneer de reële waarde van het beleggingsdeel niet of moeilijk vastgesteld kan worden.

Financiële vaste activa

Het belangrijkste onderdeel van de financiële vaste activa zijn de deelnemingen. Daarnaast bestaan er nog overige financiële vaste activa, zoals bijvoorbeeld leningen, vorderingen of vooruitbetalingen die langer dan een jaar looptijd hebben. Deelnemingen en de overige financiële vaste activa zullen apart besproken worden.

Deelnemingen

Een deelneming ontstaat volgens Artikel 2:389 lid 1 BW wanneer invloed van betekenis wordt uitgeoefend op een ander rechtspersoon. Dit is het geval “[...] indien de rechtspersoon of een of meer van zijn dochtermaatschappijen alleen of samen een vijfde of meer van de stemmen van de leden, vennoten of aandeelhouders naar eigen inzicht kunnen uitbrengen of doen uitbrengen.” Onder IFRS SME is *subsidiary* de term die het dichtst bij de betekenis van het Nederlandse woord “deelneming” komt. Een *subsidiary* is volgens IFRS SME 9.4 een entiteit die “*controlled*” wordt door een andere entiteit. Met “*control*” wordt bedoeld: het beheersen van het financiële en operationele beleid op een manier dat er voordeel uit behaald wordt (Ernst & Young, 2017). Een *subsidiary* uit IFRS SME kent dus geen minimale kwantitatieve eis van 20% belang, zoals een deelneming in de Nederlandse wet dat wel kent. Dat kan ervoor zorgen dat sommige verkregen belangen wel gezien kunnen worden als *subsidiary*, maar niet als deelneming.

Verder kennen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving relatief veel strijdigheden wat betreft de waardering van deelnemingen (Ernst & Young, 2009). Volgens Artikel 2:389 lid 2 en 3 BW moet een onderneming zijn deelnemingen via de nettovermogenswaardemethode waarderen of, enkel met

gegronde redenen, tegen kostprijs of actuele waarde. De netto-vermogenswaardemethode betekent dat er een balanspost voor goodwill ter grootte van de verkoopprijs minus de waarde van de gekochte onderneming ontstaat. De deelneming zelf wordt dan gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde (activa minus schulden). IFRS SME 9.26 geeft echter de mogelijkheid om een deelneming te waarderen tegen kostprijs of reële waarde met de mogelijkheid om verschillen via de winst-en-verliesrekening te verrekenen.

Naast het verschil in waardering van een deelneming, bestaat er ook verschil in het verrekenen van dividend uit een deelneming. Onder IFRS SME worden alle uitkeringen uit een deelneming altijd als inkomsten gezien (IFRS SME 14.6). Volgens RJ 214.502 worden gedeclareerde dividenden in mindering van de nettovermogenswaarde gebracht.

Omtrent de presentatie van een deelneming op de balans bestaan ook verschillen tussen IFRS SME en NL GAAP. Omdat de Nederlandse wet de netto-vermogenswaardemethode hanteert en IFRS SME niet, ontstaan er een verschil in posten op de balans. Bij aankoop ontstaat er volgens NL GAAP namelijk een post “Deelneming” en een post “Goodwill”, terwijl onder IFRS SME slechts een post “Deelneming” ontstaat waarin ook de goodwill is opgenomen.

Overige financiële vaste activa

Zoals hiervoor als is genoemd vallen onder andere leningen, vorderingen en vooruitbetalingen met een looptijd langer dan een jaar onder de overige financiële activa. Op dit gebied zijn IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving vooral strijdig omtrent waardering van gekochte leningen en obligaties (Ernst & Young, 2009).

Onder IFRS SME moeten gekochte leningen en obligaties die onderdeel van een handelsportefeuille zijn, tegen geamortiseerde kostprijs worden gewaardeerd (IFRS SME 11.4, 11.8 en 11.9). De Nederlandse wet- en regelgeving stelt echter dat deze leningen en obligaties gewaardeerd moeten worden tegen de reële waarde, waarbij waardeveranderingen verrekend worden in de winst-en-verliesrekening (RJ 290.509).

Vlottende activa

Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk al kort is genoemd, zijn vlottend activa bezittingen die maximaal één productieproces meegaan. Voorbeelden hiervan zijn voorraden, debiteuren en onderhanden werk.

Vorraden

Aangaande voorraden kennen IFRS SME en NL GAAP enkel zeer specifieke strijdigheden, namelijk de waardering van voorraden bij producenten van mineralen en minerale producten en de waardering

van de voorraden commodity's aangehouden door brokers (Ernst & Young, 2009). Daarnaast is er alleen sprake van strijdigheid wanneer er gewaardeerd wordt tegen de actuele waarde. Een waardeverandering van bovenstaande voorraden wordt conform Artikel 2:390 lid 1 BW namelijk in een herwaarderingsreserve verwerkt, maar volgens IFRS SME 13.3 (a) en (b) worden deze waardeveranderingen verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Onderhanden projecten

Er bestaan geen grote verschillen tussen IFRS SME en NL GAAP wanneer het om onderhanden projecten gaat. Dat wil zeggen dat er alleen sprake is van verschil in striktheid (Ernst & Young, 2009). Deze verschillen zijn terug te vinden in de bepalingen omtrent omzetverantwoording. Conform IFRS SME 23.25 mag een onderneming projectopbrengsten alleen als netto-omzet op de winst-en-verliesrekening presenteren. RJ 221.401 en 221.402 bepalen dat projectopbrengsten ook als "wijziging in onderhanden projecten" gepresenteerd mogen worden. Daarnaast eist IFRS SME geen toelichtingen over onderhanden projecten, waar de Nederlandse wet- en regelgeving dat in specifieke gevallen wel vereist.

Kortlopende vorderingen

Leningen en obligaties die verwacht worden op korte termijn (binnen een jaar) te worden terugbetaald, vallen als kortlopende vorderingen onder de vlottende activa. Debiteuren kunnen ook als kortlopende vorderingen worden beschouwd. Worden vorderingen pas na een periode langer dan een jaar verwacht te zijn terugbetaald, dan zijn ze als langlopende vorderingen terug te vinden als onderdeel van de financiële vaste activa.

Hoewel er een verschil in classificatie bestaat tussen de twee soorten vorderingen, kennen IFRS SME en NL GAAP voor beide soorten dezelfde verschillen. Net als langlopende vorderingen, dienen kortlopende vorderingen onder IFRS SME tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd te worden (IFRS SME 11.4, 11.8 en 11.9). De Nederlandse wet- en regelgeving bepaalt echter dat de kortlopende vorderingen tegen reële waarde gewaardeerd moeten worden (RJ 290.506).

Effecten

Leningen en obligaties die niet worden gehouden tot het eind van de looptijd en behoren tot de handelsportefeuille, vallen onder de categorie effecten. Gekochte eigenvermogensinstrumenten kunnen hier ook onder vallen.

Evenals langlopende en kortlopende vorderingen, kennen IFRS SME en NL GAAP wat betreft effecten alleen strijdigheden omtrent de waardering van obligaties (Ernst & Young, 2009). Ook hier dienen obligaties conform IFRS SME gewaardeerd te worden tegen geamortiseerde kostprijs (IFRS SME 11.4, 11.8 en 11.9) en volgens NL GAAP tegen de reële waarde (RJ 290.508).

Met betrekking tot eigenvermogensinstrumenten bestaan er geen strijdigheden. IFRS SME is enkel iets strenger bij een waardeverandering. Onder IFRS SME mogen deze namelijk enkel verwerkt worden via de winst-en-verliesrekening (IFRS SME 11.14). Echter, volgens RJ 290.521 mag een onderneming kiezen tussen verwerking via een herwaarderingsreserve of via de winst-en-verliesrekening.

Liquide middelen

IFRS SME is opvallend genoeg niet in strijd met de Nederlandse wet- en regelgeving wanneer het gaat om zowel grondslagen als presentatie en toelichting van liquide middelen. Er bestaan ook geen regels waarin een van beide standaarden strenger is dan de ander.

6.2.2 Passiva

De passivazijde van de balans kan opgedeeld worden in 3 delen: Eigen vermogen, voorzieningen en schulden. Het eigen vermogen is het saldo van activa minus schulden, voorzieningen en overlopende posten (RJ 110.111). Zodoende kan het beschouwd worden als “het overblijvend belang in de activa van de rechtspersoon na aftrek van al het vreemd vermogen” (RJ 940). Voorzieningen zijn volgens RJ 940 “een onderdeel van het vreemd vermogen waarvan de omvang of het moment van afwikkeling onzeker is”. Eveneens volgt uit RJ 940 dat schulden “de per balansdatum bestaande en vaststaande verplichtingen van de rechtspersoon die gewoonlijk door betaling worden afgewikkeld” zijn.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen op de enkelvoudige balans kan verschillen van het eigen vermogen op de geconsolideerde balans. Daarom worden beide situaties in deze paragraaf apart besproken.

Eigen vermogen enkelvoudige balans

Voor het eigen vermogen op de enkelvoudige balans bestaat een enkele strijdigheid tussen IFRS SME en NL GAAP (Ernst & Young, 2009). Het gaat om een strijdigheid betreffend de presentatie van financiële instrumenten als eigen of vreemd vermogen. RJ 240.207 bepaalt namelijk dat de classificatie eigen of vreemd vermogen afhangt van de juridische vorm, terwijl IFRS SME 22.3A stelt dat de classificatie afhangt van de *substance*, en niet van de juridische vorm: Tenzij een onderneming geen terugbetalingsplicht heeft, wordt het financiële instrument geclassificeerd als vreemd vermogen. Een financieel instrument kan dus volgens IFRS SME tot het eigen vermogen behoren, terwijl het volgens de Nederlandse wet- en regelgeving vreemd vermogen is. Daarnaast stelt IFRS 22.13 dat een financieel instrument bestaande uit een schuld- en eigen- vermogenscomponent, gesplitst geclassificeerd dient te worden. Binnen de Nederlandse wet- en regelgeving kan dit niet en bepaalt de juridische vorm per balansdatum de classificatie (RJ 240.209).

Eigen vermogen geconsolideerde balans

Het eigen vermogen op de geconsolideerde balans kent ook een enkele strijdigheid tussen IFRS SME

en NL GAAP (Ernst & Young, 2009). In dit geval gaat het om een verschil in presentatie van het minderheidsbelang. Wanneer een onderneming een geconsolideerde jaarrekening opstelt, maar het belang in een dochtermaatschappij niet 100% is, wordt het belang dat in handen van andere (rechts)personen is op de balans gepresenteerd als minderheidsbelang. Artikel 2:411 lid 2 BW bepaalt dat het minderheidsbelang, apart vermeld dient te worden. Onder IFRS SME wordt het inbegrepen in het eigen vermogen (IFRS SME 9.20).

Voorzieningen

Wanneer er gekeken wordt naar voorzieningen in het algemeen, is er maar een strijdigheid tussen IFRS SME en NL GAAP te ontdekken (Ernst & Young, 2009). IFRS SME 4.2 schrijft voor dat voorzieningen apart worden opgenomen op de balans en IFRS SME 4.4 stelt vervolgens dat het deel van de voorziening dat op korte termijn gerealiseerd wordt, op de balans apart van het langlopende deel wordt genoemd. De RJ en het Besluit Modellen Jaarrekening bepalen ook dat de voorzieningen apart vernoemd dienen te worden op de balans, maar dat er geen onderscheid gemaakt wordt tussen kortlopende of langlopende voorzieningen.

Voor specifiekere voorzieningen, zoals pensioenvoorzieningen en belastingvoorzieningen, bestaan meer verschillen. Zo kent de Nederlandse wet- en regelgeving na invoering van de nieuwe Richtlijn 271.3 geen verschillende classificatie van pensioenregelingen meer. Een pensioenvoorziening wordt enkel op de balans opgenomen als er sprake is van een daadwerkelijke verplichting aan werknemers. IFRS SME kent nog wel een onderscheid tussen verschillende pensioenregelingen en deze moet dan ook op de balans gemaakt worden (IFRS SME 28).

Ten tweede is er een verschil in waardering van de pensioenvoorziening. IFRS SME 28.18 bepaalt dat iedere onderneming dezelfde actuariële methode (de *projected unit credit method*) moet gebruiken, terwijl RJ 271.315 stelt dat de waardering geschiedt “op basis van de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen per balansdatum af te wikkelen”.

Voor de voorzieningen voor latente belasting bestaat slechts een verschil omtrent de verwerking van latenties bij overnames. Volgens RJ 272.505 worden actieve belastinglatenties van de overgenomen partij verwerkt via de goodwill van de overnemende partij. IFRS SME 29 kent een dergelijke regeling echter niet, wat erin resulteert dat een belastinglatentie via de winst-en-verliesrekening verrekend dient te worden.

Schulden

Wat betreft schulden kennen IFRS SME en NL GAAP geen strijdigheden. Er bestaan slechts situaties waarin IFRS SME strenger is dan NL GAAP en vice versa.

6.3 Overige verschillen

Fusies, overnames en goodwill

In deze categorie bestaan vier strijdigheden tussen IFRS SME en NL GAAP (Ernst & Young, 2009). Ten eerste schrijft IFRS SME 19.6 bijvoorbeeld voor dat de *purchase method* gebruikt dient te worden bij zowel fusies als overnames. Dit houdt in dat er altijd een overnemende en een overgenomen partij bestaat onder IFRS SME, zoals het geval is bij een overname. Er is dus geen sprake van gelijkheid van de partijen, zoals dat bij een fusie wel het geval is. Ook als er in praktijk wel sprake is van gelijkheid tussen de twee partijen en er dus sprake zou zijn van een fusie, wordt conform de *purchase method* op papier gebruik gemaakt van twee ongelijke partijen: een overnemende partij en een overgenomen partij. De overgenomen partij wordt dan verwerkt in de jaarrekening van de overnemende partij. Daarentegen komt volgens RJ 216.106 het verschil tussen een overname en een fusie tot uiting door hantering van verschillende verwerkingsmethoden. Dit betekent dat er bij een overname ook de *purchase method* gebruikt, maar bij een fusie de *pooling of interests method*. Dit houdt in dat er geen overnemende of overgenomen partij bestaat, maar twee gelijkwaardige partijen. Een fusie wordt dan verwerkt alsof de jaarrekeningen samensmelten (RJ 216.112).

Ten tweede mag er onder IFRS SME door de overnemende partij een voorziening worden gevormd voor voorwaardelijke verplichtingen (IFRS SME 19.14 en 19.15). De RJ geeft deze mogelijkheid niet. Een uitzondering wordt gemaakt wanneer de overnemende partij plannen heeft voor de activiteiten van de overgenomen partij, waardoor een voorziening ontstaat als direct gevolg van de overname. (RJ 216.211 en 216.212).

Een derde strijdigheid bestaat wanneer de waarde van een immaterieel vast actief leidt tot het ontstaan of het verhogen van negatieve goodwill. RJ 216.215 verbiedt het ontstaan of verhogen van negatieve goodwill door de waarde van een immaterieel vast actief, wanneer de reële waarde van het actief niet bepaald kan worden in een actieve markt. In dat geval wordt de reële waarde zodanig beperkt dat negatieve goodwill niet ontstaat of verhoogd wordt. IFRS SME kent geen beperking van waarde om deze reden.

Omtrent de verantwoording van negatieve goodwill bestaat een vierde strijdigheid. Negatieve goodwill ontstaat wanneer de verkrijgingsprijs lager is dan het saldo van activa en passiva van de overgenomen partij. Wanneer negatieve goodwill ontstaat, moet volgens IFRS SME 19.24 de overname opnieuw beoordeeld worden, alvorens de overgebleven negatieve goodwill in de winst-en-verliesrekening wordt verwerkt. Krachtens RJ 216.235 dient negatieve goodwill echter als een afzonderlijke overlopende passiefpost te worden opgenomen, tenzij de negatieve goodwill geen

betrekking heeft op verwachte toekomstige verliezen die betrouwbaar zijn vastgesteld. In het laatste geval wordt (een deel van) de negatieve goodwill verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Joint ventures

Wat betreft joint ventures bestaat er een enkele strijdigheid tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving (Ernst & Young, 2009). Het gaat om een verschil in verantwoording van uitkeringen uit joint ventures: RJ 215.504 bepaalt dat winstuitkeringen uit onder andere joint ventures die geacht worden begrepen te zijn in de verkrijgingsprijs, niet in het resultaat worden verwerkt. Deze winstuitkeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs. IFRS SME stelt echter dat deze winstuitkeringen, inbegrepen of niet, als resultaat worden gezien (IFRS SME 15.11).

Foutenherstel

Volgens de Richtlijnen bestaan er materiële en niet-materiële boekhoudkundige fouten. Onder materiële fouten worden fouten verstaan die na het goedkeuren van de jaarrekening worden ontdekt en ervoor zorgen dat de jaarrekening niet aan het wettelijke vereiste, bedoeld in Artikel 2:362 lid 1 BW bedoeld, voldoet. Met “na het goedkeuren van de jaarrekening” wordt bedoeld dat een controlerend accountant heeft vastgesteld dat de financiële informatie in de jaarrekening betrouwbaar is. Als later blijkt dat de financiële informatie zodanig onbetrouwbaar is dat het gebruikers ervan weerhoudt om een juiste keuze te maken, moeten de fouten toch gecorrigeerd worden. Materiële fouten kunnen op twee manieren worden hersteld: (1) het eigen vermogen wordt herrekend alsof er geen fout is gemaakt en (2) het verschil in eigen vermogen voor en na herrekening wordt in het boekjaar van ontdekking direct ten laste van het eigen vermogen gelegd (RJ 150.202). Niet-materiële fouten worden in de eerste jaarrekening na constatering verwerkt in de winst-en-verliesrekening als bate of last (RJ 150.203). IFRS SME kent geen onderscheid tussen materiële en niet-materiële fouten en bepaalt dan ook dat alle fouten op dezelfde manier verwerkt dienen te worden (IFRS SME 10.21): ze worden verwerkt met terugwerkende kracht en op dezelfde manier als RJ 150.202 voorschrijft. Er ontstaat dus strijdigheid tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving wanneer niet-materiële fouten zich voordoen.

6.5 Conclusie

In dit hoofdstuk is onderzocht wat de grootste verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving zijn. Om antwoord te geven op de eerste deelvraag “*Wat zijn de grootste verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving?*” zijn verscheidene strijdigheden benoemd en toegelicht. Het doel van deze deelvraag is om aan de hand van de verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving de problemen bloot te leggen die ondernemingen tegen kunnen komen bij het gebruik van IFRS SME. Volgens Litjens et al. (2015) worden deze verschillen namelijk

geassocieerd met hogere kosten van IFRS SME. Daarnaast moeten ondernemingen er rekening mee houden dat ze zich bij deze strijdigheden allereerst aan de Nederlandse wet- en regelgeving dienen te houden. Mocht een onderneming toch IFRS SME willen gebruiken, dan moet verwerking van de IFRS SME standaarden apart opgenomen worden in de jaarrekening.

Uit een totaal van 35 strijdigheden die uit Ernst & Young's "Vergelijking IFRS voor niet-beursgenoteerde ondernemingen met Nederlandse wet- en regelgeving" zijn af te leiden, zijn er in dit hoofdstuk 24 behandeld. De overige 11 strijdigheden zijn weggelaten omdat deze enkel in zeer specifieke situaties van toepassing zijn. Uit de analyse van overgebleven 24 strijdigheden blijkt dat de verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving vooral gebaseerd is op verschillen in waardering en verwerking. Onder andere materiële vaste activa, langlopende en kortlopende vorderingen en pensioenvoorzieningen worden onder IFRS SME anders gewaardeerd dan onder de Nederlandse wet- en regelgeving, wat het volledige gebruik van de IFRS SME standaarden in Nederland verhindert.

Verder bestaan er grote verschillen omtrent fusies en overnames. Zo kent IFRS de verwerking van bedrijfscombinaties als fusies niet. Fusies worden immers volgens IFRS SME 19.6 als overnames behandeld. Hierdoor ontstaan fundamentele verschillen met de Nederlandse wet- en regelgeving wat betreft het verwerken van deze fusies. Dit staat eveneens het volledige gebruik van de IFRS SME standaarden in Nederland in de weg.

Kortom, hoewel de verschillen tussen IFRS SME en NL GAAP als "klein" worden omschreven (Deloitte, 2009) staan deze desalniettemin Nederlandse ondernemingen in de weg om IFRS SME volledig toe te passen en daarmee aan de wettelijke vereisten voldoen. Door deze verschillen kan het zijn dat er hoge kosten verbonden zijn aan het implementeren van IFRS SME. Dat komt omdat IFRS SME op het moment toegepast moet worden naast de Nederlandse wet- en regelgeving. Dat wil zeggen dat een onderneming IFRS SME mag gebruiken onder voorwaarde dat er ook aan de wettelijke vereisten wordt voldaan. Op die manier moet er dus rekening gehouden worden met twee standaarden.

Hoofdstuk 7: De voor- en nadelen van IFRS SME

7.1 Inleiding

In dit onderzoek zijn al meerder voor- en nadelen aan het licht gekomen. Om te beginnen kan IFRS SME de internationale vergelijkbaarheid van een onderneming bevorderen (IASB, 2015). Verder zou IFRS SME rekening houden met de hoge kosten die kunnen optreden bij het implementeren van IFRS SME in een onderneming (PwC, 2009). Echter, uit een onderzoek van de *Centre for Financial Reporting*

Reform (CFRR) (2014) blijkt dat het gebruik van IFRS SME door micro-ondernemingen en kleine ondernemingen in Macedonië alsnog te veel druk oplevert. Daarnaast toont onderzoek van het Russische ministerie van Financiën aan dat de kosten van IFRS SME in Rusland hoger liggen dan de baten (IFRS Foundation, 2016e).

Aangezien de voordelen van IFRS SME die tot nu toe in dit onderzoek aan bod zijn gekomen blijkbaar niet altijd voor iedere SME gelden, wordt in dit hoofdstuk voor enkele voordelen onderzocht wat ze inhouden en of ze in de praktijk gelden. Omdat er ook nadelen aan IFRS SME kleven (IFRS Foundation, 2016e; CFRR, 2014), zal er in dit hoofdstuk ook worden onderzocht wat de nadelen van IFRS SME zijn. De voor- en nadelen zullen geanalyseerd worden aan de hand van onderzoek uit het buitenland, omdat IFRS SME in Nederland nog niet wordt gehanteerd. Uiteindelijk zal er met behulp van de derde deelvraag “*In hoeverre kunnen de beoogde voordelen van IFRS SME in de praktijk behaald worden en welke nadelen gaan gepaard met IFRS SME?*” een kosten-batenanalyse worden gemaakt waaruit zal blijken of de baten van het gebruik van IFRS SME tegen de kosten opwegen.

7.2 Voordelen van IFRS SME

Zoals in eerder in dit onderzoek is aangegeven heeft de IASB enkele voordelen beoogd bij het creëren van IFRS SME. Onder andere verbeterde transparantie, verantwoordelijkheid en efficiëntie worden in de originele IFRS SME standaarden van de IASB (2009) aangegeven. Daarnaast zou ook verbeterde internationale vergelijkbaarheid van SMEs een rol hebben gespeeld in het uitbrengen van de IFRS SME standaarden. In deze paragraaf worden allereerst enkele voordelen die de IASB beoogt, geanalyseerd. Daarna worden voordelen geanalyseerd die uit verschillende onderzoeken naar voren zijn gekomen.

Externe financiering

In de originele IFRS SME standaarden uitgegeven door de IASB in 2009 staat dat een doel van IFRS SME is om de weg naar internationale financiering voor SMEs te openen. Met internationale financiering wordt het vergaren van buitenlandse geldverstrekkers bedoeld. De weg naar internationale financiering voor SMEs gaat volgens de IASB via hoge kwaliteit en vergelijkbare financiële verslaggeving open (IASB 2009). Volgens Perera en Chand (2015) is het waarschijnlijk dat een wereldwijde verslaggevingsstandaard als IFRS SME de internationale vergelijkbaarheid en de wereldwijde erkenning van SMEs verhoogt. Het kan daarom baanbrekend zijn voor SMEs als de voordelen worden erkent en IFRS SME wordt toegepast door een land. Volgens Perera en Chand focust de IASB met zijn doel om internationale financiering voor SMEs mogelijk te maken op verbeterde *decision usefulness* en het verminderen van asymmetrische informatie voor SMEs.

De theorie achter *decision usefulness* is dat accounting draait om het keuzeprocess van gebruikers van de jaarrekening te bevorderen door bruikbare en relevante informatie te leveren (Godfrey et al., 2010).

Door de *decision usefulness* van de jaarrekening te verhogen zouden gebruikers, waaronder geldverstrekkers, dus betere informatie krijgen en daardoor betere beslissingen maken. Dit zou het verkrijgen van bijvoorbeeld leningen makkelijker kunnen maken.

Het effect van informatie asymmetrie op externe financiering wordt beschreven door Myers (1984). In zijn onderzoek gebruikt hij de *pecking order* theorie: een theorie die stelt dat ondernemingen interne financiering verkiezen boven externe financiering. Volgens de Myers kan informatie asymmetrie de *pecking order* veranderen. Dat kan ervoor zorgen dat een onderneming onterecht niet voor externe financiering kiest. Als de informatie asymmetrie wordt verminderd door IFRS SME, zoals de IASB dat hoopt te bereiken, kan dit er dus voor zorgen dat een onderneming betere keuzes maakt wat betreft externe financiering en misschien ook meer op zoek gaat naar (internationale) externe financiering. Echter, volgens Hyz (2011) zijn SMEs in het algemeen terughoudend wat betreft externe financiering door verschillende factoren, zoals vereist onderpand en hoge kosten. Daarnaast spelen andere factoren zoals de ontwikkeling van een onderneming, kredietwaardigheid en liquiditeit ook een rol in het verkrijgen van externe financiering (Perera & Chand, 2015). De vermindering van asymmetrische informatie door het gebruik van IFRS SME is niet uitsluitend de beste oplossing. Het heeft misschien minder effect dan door de IASB is beoogd.

Internationale vergelijkbaarheid

Een van de doelstellingen van de IFRS-standaarden is de vergelijkbaarheid van jaarrekeningen. Dit is zowel in full IFRS als in IFRS SME terug te vinden (IASB, 2018; IASB, 2015). De jaarrekeningen van twee niet-beursgenoteerde SMEs die in Nederland zijn gevestigd kunnen vergeleken worden omdat beide ondernemingen zich aan dezelfde wet- en regelgeving dienen te houden. De verantwoording en waardering in de jaarrekening is zodoende hetzelfde. Wanneer een Nederlandse niet-beursgenoteerde SME vergeleken wordt met een buitenlandse (niet-beursgenoteerde) SME, kunnen er problemen optreden omdat de ondernemingen zich niet aan dezelfde wet- en regelgeving houden. Een mogelijk probleem is bijvoorbeeld dat een onderneming een andere waarderingmethode voor immateriële activa gebruikt, waardoor de waarde van de immateriële activa die beide ondernemingen aanhouden moeilijk te vergelijken is. Wanneer beide ondernemingen de jaarrekening zouden opstellen volgens de IFRS SME standaarden, zouden dergelijke problemen opgelost kunnen worden. De twee ondernemingen uit het bovenstaande voorbeeld zouden dan dezelfde waarderingmethode moeten gebruiken, waardoor vergelijking mogelijk is. Dundjerovic (2017) stelt ook dat IFRS SME de vergelijkbaarheid van ondernemingen kan vergroten. Dat kan volgens Dundjerovic echter enkel op een *like-for-like basis*. De vergelijkbaarheid die IFRS SME brengt is te beperkt wanneer grotere SMEs vergeleken willen worden met beursgenoteerde ondernemingen die full IFRS toepassen, maar misschien wel dezelfde omvang hebben.

Daarnaast meldde de *European Financial Reporting Advisory Group* (EFRAG) in 2010 dat IFRS SME strijdig is met de *EU Accounting Directives*. De *EU Accounting Directives* zijn Europese accounting richtlijnen die ervoor moeten zorgen dat de nationale richtlijnen van lidstaten met elkaar overeenstemmen (EC, z.d.). Een van deze richtlijnen is bijvoorbeeld dat beursgenoteerde ondernemingen full IFRS dienen te gebruiken. Dat IFRS SME niet overeenstemt met deze Europese richtlijnen betekent volgens de *Deutscher Genossenschafts- und Raiffeisenverband* (DGRV) (2010), een Duitse bond voor coöperaties, dat jaarrekeningen opgesteld volgens IFRS SME niet vergeleken kunnen worden met jaarrekeningen opgesteld volgens de *EU Accounting Directives* of full IFRS. IFRS SME jaarrekeningen lijken dus vooral onderling vergelijkbaar te zijn. Een vergelijking met bijvoorbeeld full IFRS lijkt nog moeilijk.

Lage implementatie kosten

In een vergelijking tussen full IFRS en IFRS SME door PricewaterhouseCoopers (2009) wordt uitgelegd dat de IASB bij de ontwikkeling van IFRS SME rekening heeft gehouden met de moeilijkheid en de kosten voor niet-beursgenoteerde ondernemingen om full IFRS toe te passen. IFRS SME zou proberen gebruikers van de jaarrekening bruikbare informatie te verschaffen terwijl het de kosten en baten voor de SME probeert te balanceren. Volgens Hail et al. (2010) is het balanceren van kosten en baten een algemene aanname bij het creëren van een standaard.

Of de kosten van IFRS SME ook daadwerkelijk als laag ervaren worden, wordt onderzocht in een onderzoek door Litjens et al. (2012). Zij doen empirisch onderzoek naar de kosten en baten die Nederlandse niet-beursgenoteerde ondernemingen waarnemen. In hun onderzoek maken Litjens et al. gebruik van enquêteresultaten van 382 Nederlandse niet-beursgenoteerde ondernemingen. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van data over IFRS SME, de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en de invloed van schulden op een onderneming. De verschillen tussen IFRS SME en de Richtlijnen worden daarbij gezien als kosten. De invloed van schulden op een onderneming wordt als maatstaf voor de voordelen van IFRS SME gebruikt. In de enquêtes wordt onder andere nagegaan of de nalevingskosten van IFRS SME lager worden geacht dan de kosten voor het naleven van de Richtlijnen en of het introduceren van één internationale verslaggevingsstandaard wenselijk wordt geacht. Deze data zijn vervolgens gesorteerd in vier kwartielen van ondernemingsgrootte.

Op basis van de data worden er een aantal dingen geconcludeerd. Allereerst is er een positief verband tussen de grootte van de verschillen tussen IFRS SME en de Richtlijnen en de waargenomen kosten van IFRS SME. Dat wil zeggen dat de kosten hoger worden geacht wanneer de verschillen tussen IFRS SME en de Richtlijnen groter zijn. Daarnaast wordt er geconcludeerd dat de kosten van IFRS SME bij grotere ondernemingen hoger worden geacht. Opvallend is dat de baten volgens het onderzoek van Litjens et

al. niet significant hoger worden geacht bij grotere ondernemingen. Dit betekent dat de waargenomen baten van IFRS SME voor verschillende ondernemingsgroottes niet verschillen, maar de waargenomen kosten wel groter zijn bij grotere ondernemingen. In Nederland lijkt IFRS SME voor grotere ondernemingen dus onvoordeliger te zijn. Dat neemt natuurlijk niet weg dat IFRS SME voor een middelgrote onderneming goedkoper kan zijn dan full IFRS.

Al met al kan er uit deze paragraaf geconcludeerd worden dat de voordelen van IFRS SME misschien niet zo eenduidig zijn als de IASB ze heeft beoogd. Externe financiering kan wel beïnvloed worden door lagere informatie asymmetrie, maar er spelen ook veel andere factoren mee. Wat betreft vergelijkbaarheid kunnen ondernemingen die IFRS SME gebruiken bijvoorbeeld vaak alleen vergeleken worden met andere ondernemingen die IFRS SME gebruiken. Echter, sommige grotere SMEs zullen wellicht op gegeven moment vergeleken willen worden met grote ondernemingen die full IFRS toepassen, wat volgens Dundjerovic (2017) moeilijk is. Verder is geconcludeerd dat de kosten van IFRS SME in Nederland niet per se laag hoeven te zijn. Volgens Litjens et al. zijn de waargenomen kosten van IFRS SME afhankelijk van de grootte van de verschillen tussen IFRS SME en de Richtlijnen en afhankelijk van de grootte van de implementerende onderneming.

7.3 Nadelen van IFRS SME

Zoals eerder is vermeld in dit onderzoek, hebben relatief weinig landen IFRS SME geaccepteerd als verslaggevingsstandaard. Zeker prominente ontwikkelde landen, zoals bijvoorbeeld de EU-lidstaten, gebruiken de IFRS SME standaarden nog niet. Volgens Dundjerovic (2017) kan dit betekenen dat er een aantal onderliggende problemen met IFRS SME gepaard gaan. Daarnaast is in de vorige paragraaf geconcludeerd dat IFRS SME voor grotere ondernemingen minder aantrekkelijk is dan voor kleine ondernemingen. In deze paragraaf wordt onderzocht welke problemen en nadelen IFRS SME met zich mee kan brengen voor een implementerende staat of onderneming. Dit gebeurt aan de hand van een onderzoek door Perera en Chand (2015), waarin zij onderzoek doen naar de problemen van IFRS SME. Enkele problemen die zij in hun onderzoek hebben blootgelegd, zullen in deze paragraaf geanalyseerd worden.

Complexiteit

De IASB heeft bij het ontwerpen van IFRS SME rekening gehouden met het feit dat het moeilijk kan zijn voor niet-beursgenoteerde ondernemingen om full IFRS toe te passen (PwC, 2009). Dat houdt in dat IFRS SME meer in lijn zou zijn met de bekwaamheid van SMEs om financiële informatie te verschaffen. Echter, volgens de *Australian Accounting Standards Board* (AASB) (2010) hebben een aantal landen, waaronder Australië, aangegeven dat IFRS SME nog steeds te complex is wat betreft verantwoording en waardering. Bovendien vindt de Europese Commissie (EC) dat de introductie van IFRS SME nog niet

voldoende is voor de simplificatie en vermindering van administratieve last voor SMEs (EC, 2011). Daarnaast vindt de CFRR (2014) dat de druk op micro-ondernemingen en kleine ondernemingen in Macedonië onder IFRS SME nog te groot is.

Een tweede probleem dat zich voor kan doen in landen waar SMEs verplicht zijn om jaarrekeningen op te stellen voor belastingdoeleinden (Perera & Chand, 2015). Landen als bijvoorbeeld Slowakije, Oostenrijk en Rusland zijn van mening dat SMEs beter af zijn wanneer zij slechts voor belastingdoeleinden een financieel overzicht opstellen (IFRS Foundation, 2011). IFRS SME zou in die landen zodoende te complex zijn voor SMEs. Duitsland kent bijvoorbeeld een systeem waarin de financiële verslaggeving gebruikt wordt voor zowel informatieve doeleinden als belastingdoeleinden (Evans et al. 2015). IFRS zou niet geschikt zijn voor een dergelijk systeem. Ook Frankrijk zou om die reden IFRS SME weren (PwC, 2010). Hoewel IFRS SME wellicht minder complex is dan full IFRS, lijken de simplificaties die de IASB heeft doorgevoerd nog onvoldoende om IFRS SME daadwerkelijk voordelig te maken voor SMEs. Dat geldt zeker in landen met een geïntegreerd belasting- en accountingsysteem zoals Duitsland.

Onvoldoende *decision usefulness*

In paragraaf 7.2 is geconcludeerd dat een verhoogde *decision usefulness*, zoals beoogd door de IASB, voordelig kan zijn voor SMEs wat betreft externe financiering. De *Deutscher Genossenschafts- und Raiffeisenverband* (De DGRV) (2010), een Duitse bond voor coöperaties, is echter tot de conclusie gekomen dat geen enkel bestuurslid van de IASB een SME-achtergrond heeft. Daardoor zou het onwaarschijnlijk zijn dat de belangen van SMEs naar voren zijn gekomen bij het ontwikkelen van IFRS SME (Perera & Chand, 2015). Daarnaast meldt Schiebel (2008) dat de gebruikers van jaarrekeningen onvoldoende zijn geraadpleegd bij de ontwikkeling van IFRS SME. De meeste reacties op de *discussion paper* over IFRS SME uit 2004 kwamen volgens Schiebel van auditors, accountants en ontwikkelaars van verslaggevingsstandaarden. Als IFRS SME de informatiebehoefte van gebruikers van de jaarrekening niet reflecteert, kunnen de waargenomen voordelen van IFRS SME volgens Perera en Chand (2015) voor externe gebruikers onjuist zijn. Dit kan volgens hen vooral voor micro-ondernemingen en kleine ondernemingen problematisch worden. Dat de *decision usefulness* mogelijk niet zo goed is als verwacht, kan op zijn beurt weer gevolgen hebben voor het aantrekken van externe financiering, zoals in paragraaf 6.2 is uitgelegd.

Strijdige definitie SME

In paragraaf 2.4 is uitgelegd dat de IASB in IFRS SME een andere definitie voor een SME heeft aangenomen dan de kwantitatieve definitie die landen vaak gebruiken. De IASB benadrukte in 2012 dat SMEs meer dan 95% van alle ondernemingen wereldwijd representeren (IFRS Foundation, 2012).

Dat percentage is volgens Perera & Chand (2015) gebaseerd op de SMEs volgens de kwantitatieve definitie en dus niet op de SMEs waarvoor IFRS SME bedoeld is. Zodoende is het dus niet duidelijk hoeveel ondernemingen er uiteindelijk IFRS SME kunnen gebruiken.

Daarnaast zorgt de strijdigheid in definities voor nog een probleem. Volgens de definitie van de IASB kunnen zowel micro-ondernemingen als middelgrote ondernemingen een SME zijn. Beide soorten onderneming worden dan onder IFRS SME hetzelfde behandeld. Volgens de kwantitatieve definities, zoals aangegeven in paragraaf 2.4, kunnen er echter relatief grote verschillen tussen micro-ondernemingen en middelgrote ondernemingen bestaan. In hun onderzoek vragen Perera en Chand (2015) zich dan ook af of micro-ondernemingen en middelgrote ondernemingen wel onder dezelfde definitie horen te vallen.

Verder mogen landen zelf kiezen welke soort ondernemingen zij willen verplichten IFRS SME te gebruiken (IASB, 2015). Een land mag dat bepalen aan de hand van de eigen kwantitatieve definities. Op die manier wordt IFRS SME mogelijk enkel gebruikt door een deel van de ondernemingen waar de standaarden voor bedoeld zijn. De strijdigheid tussen de verschillende definities brengt onzekerheid met zich mee. Het is onduidelijk hoeveel SMEs er onder de definitie van de IASB vallen. Hoeveel ondernemingen die wel onder die definitie vallen IFRS SME gaan gebruiken, ligt aan de landen die IFRS SME implementeren. Daarnaast is de definitie van de IASB zo ruim dat ondernemingen uit zeer verschillende categorieën onder IFRS SME hetzelfde behandeld worden.

Uit deze paragraaf kan geconcludeerd worden dat er een aantal nadelen gepaard gaan met IFRS SME. Allereerst blijkt dat de IFRS SME standaarden nog te complex zijn voor de ondernemingen waar de standaarden voor zijn bedoeld. Dat geldt vooral in landen waar een geïntegreerd belasting- en accountingsysteem wordt gebruikt, zoals in Duitsland het geval is. Verder blijkt uit verschillende onderzoeken dat de belangen van de gebruikers van de jaarrekening niet nagestreefd worden met IFRS SME (Schiebel, 2008; DGRV, 2010). Als laatste is gebleken dat de nieuwe definitie voor SMEs die de IASB hanteert, onduidelijkheid geeft over het aantal ondernemingen dat IFRS SME mag, kan of gaat gebruiken. Kortom, er lijken relatief veel nadelen met IFRS SME gepaard te gaan.

7.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is onderzocht welke voor- en nadelen met IFRS SME gepaard gaan. Om antwoord te geven op de derde deelvraag *“In hoeverre kunnen de beoogde voordelen van IFRS SME in de praktijk behaald worden en welke nadelen gaan gepaard met IFRS SME?”* zijn allereerst enkele beoogde voordelen van de IASB geanalyseerd. In het tweede deel van dit hoofdstuk zijn enkele problemen van IFRS SME geanalyseerd die in het onderzoek van Perera en Chand (2015) naar voren zijn gekomen. Het uiteindelijke doel van deze deelvraag is om een kosten-batenanalyse voor IFRS SME te creëren. Op die

manier kan naar voren komen of IFRS SME voordelig kan zijn voor Nederlandse onderneming en de Nederlandse staat.

In totaal zijn er 3 voordelen en 3 nadelen geanalyseerd. Uit de analyse van de voordelen bleek dat het doel van de IASB om de weg naar externe financiering te openen voor SMEs niet volledig opgelost kan worden met de verminderde informatie asymmetrie die IFRS SME biedt. Er zijn ook bedrijfsafhankelijke factoren die een rol spelen in het verkrijgen van externe financiering. Daarnaast is aan de hand van een voorbeeld gebleken dat de vergelijking tussen ondernemingen bevordert kan worden door IFRS SME. Dat lijkt echter alleen te gelden wanneer beide ondernemingen IFRS SME gebruiken. De vergelijking met andere standaarden blijft volgens Dundjerovic (2017) en de DGRV (2010) moeilijk. De kosten van IFRS SME lijken wel relatief laag te zijn, zeker in vergelijking met full IFRS. De kosten van IFRS SME zijn volgens Litjens et al. (2015) echter positief gerelateerd aan de ondernemingsgrootte, terwijl de baten niet gerelateerd zijn aan bedrijfsgrootte. Dit betekent dat IFRS SME minder aantrekkelijk is voor grotere ondernemingen.

Wat betreft de nadelen van IFRS SME lijkt vooral de complexiteit van de standaarden nog een probleem te vormen. Hoewel PwC (2009) aangeeft dat de IASB met IFRS SME rekening gehouden heeft met de bekwaamheid van ondernemingen om financiële gegevens te verstrekken, zijn er toch een aantal landen die aangeven dat IFRS SME te complex is. Dat geldt vooral voor micro-ondernemingen en kleine ondernemingen. IFRS SME zou ook te complex zijn in landen waar ondernemingen heden ten dage de financiële overzichten vooral opstellen voor belastingdoeleinden. Verder is geconcludeerd dat de *decision usefulness* van IFRS SME waarschijnlijk onvoldoende is. Dat betekent dat IFRS SME de informatiebehoefte van gebruikers van de jaarrekening onvoldoende reflecteert. Als laatst is geconcludeerd dat de strijdigheid tussen de kwantitatieve definities van SMEs en de definitie van SMEs die de IASB hanteert, voor problemen kan zorgen. Zo is bijvoorbeeld onduidelijk hoeveel ondernemingen onder de definitie van de IASB vallen. Die definitie is namelijk zo breed dat ondernemingen die volgens een kwantitatieve maatstaf veel verschillen, onder IFRS SME toch hetzelfde behandeld worden. Daarnaast mogen landen die IFRS SME willen implementeren aan de hand van hun eigen kwantitatieve maatstaf kiezen welk soort ondernemingen IFRS SME gaat gebruiken. Zo kan het zijn dat een groot deel van de ondernemingen waarvoor IFRS SME bedoeld was, alsnog de standaard niet gaan gebruiken.

Aan de hand van deze kosten-batenanalyse kan er geconcludeerd worden dat de voordelen van IFRS SME op dit moment niet opwegen tegen de nadelen. De voordelen lijken namelijk niet zo eenduidig als de IASB ze beoogt en zijn vaak ook afhankelijk van andere factoren dan IFRS SME. Daarentegen lijken er nog wel veel problemen op te treden bij het gebruik van IFRS SME. Er komt vooral naar voren

dat de standaarden nog steeds te complex zijn voor de doelgroep van IFRS SME. Daarnaast zou de *decision usefulness* van IFRS SME onvoldoende zijn. Mocht de IASB op termijn de problemen wat betreft complexiteit en *decision usefulness* oplossen, dan zou IFRS SME voor wat betreft de voor- en nadelen van IFRS SME zelf, voordelig kunnen zijn voor Nederland. Dat geldt zeker als de handelspartners van Nederland ook IFRS SME gaan gebruiken. Naast de vermindering van de nadelen zouden er dan door middel van meer internationale vergelijkbaarheid en financiering meer voordelen te behalen zijn aan IFRS SME.

Hoofdstuk 8: IFRS SME in Europa

8.1 Inleiding

Waar Europese beursgenoteerde bedrijven zich sinds 2005 aan full IFRS dienen te houden, hoeven niet-beursgenoteerde bedrijven dit nog niet. Daarnaast blijft een Europese verordening om IFRS SME in te voeren als verslaggevingsstandaard voor niet-beursgenoteerde ondernemingen ook nog uit. Enkele Europese landen, waaronder het Verenigd Koninkrijk, hebben niet gewacht op de Europese verordening en hebben zelf al IFRS SME (in aangepaste vorm) als verslaggevingsstandaard voor niet-beursgenoteerde ondernemingen geaccepteerd (IFRS Foundation, 2016f).

In dit hoofdstuk zal worden onderzocht welke Europese landen IFRS SME al als verslaggevingsstandaard gebruiken en in hoeverre IFRS SME in de toekomst gebruikt zal worden. Dit zal gebeuren aan de hand van de derde deelvraag: *“In hoeverre wordt IFRS SME in Europese landen reeds gebruikt als verslaggevingsstandaard en in hoeverre zal het in de toekomst gebruikt gaan worden?”*. Door deze vraag te beantwoorden kan geconcludeerd worden welke Europese handelspartners IFRS SME toestaan en welke het mogelijk in de toekomst toe gaan staan. Dit is relevant omdat het invloed kan hebben op een significant deel van de voordelen uit hoofdstuk 7. In de conclusie zal blijken in hoeverre internationale vergelijkbaarheid met belangrijke handelspartners haalbaar is wanneer Nederland IFRS SME zou toepassen.

8.2 Welke Europese landen gebruiken IFRS SME?

In deze paragraaf wordt aan onderzocht welke Europese landen reeds IFRS SME toestaan en welke landen overwegen om IFRS SME in de toekomst toe te staan. Vervolgens wordt per land een beschrijving gegeven van het stadium waarin het gebruik van IFRS SME zich bevindt. Hiervoor wordt onderzoek van de IFRS Foundation naar het gebruik van full IFRS en IFRS SME gebruikt. Daarnaast zal extra informatie worden verschaft aan de hand van academische bronnen.

Uit onderzoek van de IFRS Foundation blijkt dat weinig Europese landen IFRS SME toestaan: slechts vijf van de 51 Europese landen en slechts twee van de 28 EU-lidstaten (Pacter, 2017). De twee lidstaten die IFRS SME toestaan zijn het Verenigd Koninkrijk en Ierland. De drie andere Europese landen zijn Bosnië en Herzegovina, Macedonië en Servië. Verder zijn er nog 3 Europese landen die overwegen in de toekomst IFRS SME toe te staan: Albanië, Noorwegen en Rusland. Van de acht landen die IFRS SME toestaan of overwegen toe te staan, is het Verenigd Koninkrijk wat betreft import en export de belangrijkste handelspartner voor Nederland (CBS, 2017). Het Verenigd Koninkrijk zal dan ook het uitgebreidst behandeld worden. Aangezien in Ierland dezelfde accounting standaarden van toepassing zijn zal Ierland tegelijk met het Verenigd Koninkrijk behandeld worden.

Wat betreft het toekomstig gebruik van IFRS SME in Europa wordt er eerst gekeken naar de situatie in Rusland, waar volgens onderzoek van de IFRS Foundation (2016e) overwogen wordt om IFRS SME toe te staan. Rusland is een belangrijke handelspartner van Nederland (CBS, 2017). Zodoende kan het relevant zijn voor Nederland om te onderzoeken of Rusland in de toekomst IFRS SME gaat gebruiken. Naast de situatie in Rusland zal er aan de hand van een onderzoek van Bonito en Pais (2018) ook worden gekeken of er factoren bestaan die het gebruik van IFRS SME kunnen verklaren. Zo kan er mogelijk voorspeld worden of er meer Europese landen IFRS SME gaan gebruiken in de toekomst.

8.3 IFRS SME in het Verenigd Koninkrijk en Ierland

In augustus 2009 verscheen de paper "*The Future of UK GAAP*" van de *Accounting Standards Board* (ASB), welke een nieuwe structuur van de Britse financiële verslaggeving voorstelde (O'Keefe & Hackett, 2009). Het voorstel bestond uit drie lagen: (1) alle ondernemingen met *public accountability* moeten full IFRS gebruiken voor hun jaarrekening, (2) alle middelgrote en grote ondernemingen zonder *public accountability* moeten IFRS SME gebruiken en (3) alle kleine ondernemingen zonder *public accountability* zouden *Financial Reporting Standards for Smaller Entities* (FRSSE) van de ASB moeten gebruiken. Daarnaast zou elke onderneming ervoor mogen kiezen om gebruik te maken van een laag boven zijn eigen. Met dit voorstel was het Verenigd Koninkrijk een van de eersten die het gebruik van IFRS SME in overweging nam.

Uiteindelijk is het idee van de ASB niet doorgevoerd zoals in *The Future of UK GAAP* werd voorgesteld. Vanaf 2015 gelden namelijk vijf nieuwe *Financial Reporting Standards* (FRS) in het Verenigd Koninkrijk en Ierland. Van deze vijf standaarden is vooral FRS 102 relevant voor dit onderzoek. Deze standaard, in maart 2013 gepubliceerd door het Britse *Financial Reporting Council* (FRC), is namelijk een van de eerste standaarden die gebaseerd is op IFRS SME. Hiermee werd het Verenigde Koninkrijk wereldleider op het gebied van IFRS SME (Economia, 2014). Vanaf 1 januari 2015 zou FRS 102 samen met de andere standaarden de oude nationale GAAP van het Verenigd Koninkrijk (UK GAAP) vervangen (IFRS Foundation, 2016f). Volgens Andrew Buchanan, partner bij een Brits accountingbureau (BDO UK), zorgden de oude standaarden voor tegenstrijdigheden. IFRS zou volgens hem "duidelijker" en "samenhangender" zijn (Economia, 2014).

De FRC heeft enkele aanpassingen gedaan om de IFRS SME standaarden consistent met het Britse ondernemingsrecht te maken (Kaya & Koch, 2015)). Zo is onder andere het herwaarderen van *Property, Plant & Equipment* en immateriële activa in FRS 102 toegestaan en kunnen ontwikkelingskosten onder FRS 102 worden geactiveerd (IFRS Foundation, 2016f). Onder IFRS SME is dit niet toegestaan (IASB, 2015). FRS 102 wordt eens per drie jaar herzien door de FRC om eventuele aanvullende wijzigingen door te voeren. Op 14 december 2017 zijn er bijvoorbeeld enkele wijzigingen

aangekondigd waar volgens de FRC tot vier miljoen ondernemingen baat van hebben (FRC, 2017). De FRC geeft echter niet wat de baten precies zijn, slechts dat het om enkele simplificaties van de standaard gaat.

De toekomst van internationale standaarden als full IFRS en IFRS SME in het Verenigd Koninkrijk is nog onzeker. Op 23 juni 2016 werd door de Britse bevolking in een referendum gestemd om de Europese Unie te verlaten, een zogenaamde “Brexit” (NOS, 2016). Dit kan veel gevolgen hebben voor de accounting standaarden in het Verenigd Koninkrijk. Voor de Brexit is naast het Brits recht ook EU-recht van toepassing. Zo geldt nu in het Verenigd Koninkrijk net als in de rest van de Europese Unie dat beursgenoteerde ondernemingen gebruik dienen te maken van full IFRS, zoals uit de Verordening van het Europees Parlement (2002) blijkt. FRS 102 is bijvoorbeeld ook gebaseerd op internationale standaarden. Wanneer het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie verlaat, geldt het EU-recht niet meer en zou het Verenigd Koninkrijk weer volledig kunnen keren naar zijn oude standaarden: de UK GAAP. In dat geval zou het gebruik van full IFRS en IFRS SME in het Verenigd Koninkrijk gevaar lopen.

Echter, volgens de *Institute of Chartered Accountants in England and Wales* (ICAEW) (2017) is het niet aannemelijk dat het Verenigd Koninkrijk na de Brexit het gebruik van IFRS zal stoppen. Allereerst omdat het Verenigd Koninkrijk zal proberen zijn handelsrelaties en aantrekkelijkheid voor buitenlandse investeerders te behouden. De ICAEW voorspelt dat een wijziging van IFRS naar UK GAAP de Britse markt juist minder aantrekkelijk zal maken voor buitenlandse investeerders. De ICAEW stelt daarnaast dat FRS 102, een Brits product is, ondanks dat het gebaseerd is op IFRS SME. Dit betekent dat FRS 102 niet direct gevaar loopt wanneer de Brexit plaatsvindt.

8.4 IFRS SME in Servië, Macedonië, Bosnië Herzegovina

Zoals in de inleiding is vastgesteld hebben Servië, Macedonië en Bosnië Herzegovina IFRS SME reeds geïmplementeerd als verslaggevingsstandaard voor kleine en middelgrote bedrijven. In deze paragraaf zal besproken worden hoe en sinds wanneer de IFRS SME standaarden in deze drie landen zijn toegepast.

Servië

Op 24 juli 2013 heeft Servië een nieuwe “*Law on Accounting*” doorgevoerd (Official Herald of RS, 2013). Deze wet, specifiek Artikel 2 lid 5, stelt dat IFRS SME de nieuwe accountingstandaard wordt voor alle kleine en middelgrote rechtspersonen. Deze nieuwe wet heeft grote impact gehad in Servië. Het was de eerste keer dat IFRS SME in de Servische wet- en regelgeving werd opgenomen (MoF RS, 2014). Daarnaast geldt deze wet voor ongeveer 11.000 kleine en middelgrote ondernemingen. De circa 118.000 Servische micro-rechtspersonen krijgen ook de optie om voor IFRS SME te kiezen.

Een middelgroot rechtspersoon mag er volgens Artikel 21 ook voor kiezen om full IFRS toe te passen. Deze rechtspersoon mag zijn keuze voor full IFRS niet zomaar terugdraaien. Dit mag slechts als de rechtspersoon volgens het Servisch recht een klein rechtspersoon wordt. Verder is het opvallend dat Servië er niet voor heeft gekozen om IFRS SME aan te passen aan de eigen wetten (IFRS Foundation, 2017). Servische ondernemingen gebruiken IFRS SME dus zoals de IASB de standaard heeft opgesteld.

Macedonië

In augustus 2011 is de Macedonische vertaling van IFRS SME gepubliceerd (CFRR, 2014). Vanaf 2012 zijn alle kleine en micro-ondernemingen verplicht om IFRS SME toe te passen bij het opstellen van de jaarrekening. Wat opvalt is dat Macedonische micro-ondernemingen ook verplicht zijn om IFRS SME toe te passen, in tegenstelling tot Servische en Britse micro-ondernemingen. Wel is het in Macedonië toegestaan voor micro-ondernemingen om een versimpelde versie van IFRS SME te gebruiken. Verder valt het op dat middelgrote ondernemingen met een winsttoegmerk in Macedonië geen IFRS SME, maar full IFRS dienen toe te passen (IFRS Foundation, 2016b). Voor zowel IFRS SME als full IFRS geldt dat Macedonië de versie uit 2009 gebruikt (CFRR, 2014). De standaarden komen dus niet overeen met de recentere, herziene versies. Daarnaast stelt het onderzoek van de CFRR ook dat de vereisten voor financiële verslaggeving beter afgestemd moeten worden aan de grootte van de onderneming. IFRS SME zou namelijk te veel druk voor kleine en micro-ondernemingen opleveren.

Bosnië Herzegovina

In Bosnië Herzegovina gebruikt men al vanaf 2006 full IFRS (IFRS Foundation, 2016a). Niet alleen beursgenoteerde ondernemingen waren sinds de invoering van een *Law on Accounting and Auditing* verplicht full IFRS te gebruiken, maar ook niet-beursgenoteerde ondernemingen (World Bank, 2010). Dat betekent dat alle kleine en middelgrote bedrijven ook full IFRS dienden te gebruiken. Sinds 1 januari 2010, na de invoering van een nieuwe *Law on Accounting and Auditing*, wordt er gebruik gemaakt van zowel full IFRS als IFRS SME (IFRS Foundation, 2016a). Het is daarbij regel dat geconsolideerde jaarrekeningen van middelgrote en grote ondernemingen volgens full IFRS opgesteld moeten worden. Kleine ondernemingen hoeven geen geconsolideerde jaarrekening op te stellen. Voor de enkelvoudige jaarrekeningen geldt dat ze door kleine, middelgrote en grote ondernemingen volgens IFRS SME opgesteld mogen worden. IFRS SME zou volgens de World Bank (2010) makkelijker toe te passen zijn. Daardoor zouden de baten meer tegen de kosten opwegen voor niet-beursgenoteerde ondernemingen. IFRS SME heeft in Bosnië Herzegovina net als in Servië geen grote wijzigingen ondergaan tegenover de gepubliceerde standaard van de IASB (Barya, 2017). De enige wijziging is dat Bosnische kleine ondernemingen geen cashflow overzicht en mutatieoverzicht van het eigen vermogen hoeven op te stellen.

8.5 Toekomstig gebruik IFRS SME

Rusland

Sinds 2011 mogen alle Russische ondernemingen, dus ook SMEs, voor hun geconsolideerde jaarrekeningen full IFRS gebruiken (Dyker, 2012). Sinds 2012 is het verplicht voor die ondernemingen om full IFRS te gebruiken voor hun geconsolideerde jaarrekening (IFRS Foundation, 2016e). De enkelvoudige jaarrekeningen dienen nog steeds volgens de Russische GAAP opgesteld te worden. Zoals al eerder is vastgesteld kan de druk op SMEs oplopen wanneer zij full IFRS moeten gebruiken (World Bank, 2010; Fox et al., 2013). Om te testen of het voordeliger is om IFRS SME te gebruiken in plaats van full IFRS en de Russische GAAP, heeft het Russische ministerie van Financiën een publieke discussie over het gebruik van IFRS SME gestart (IFRS, 2016). Daaruit bleek dat de kosten veel hoger zijn dan de baten voor gebruikers die van full IFRS of Russische GAAP over willen stappen op IFRS SME. De originele IFRS SME van de IASB is al wel vertaald in het Russisch, wat een eventuele toekomstige implementatie van IFRS SME kan versnellen.

Toekomstig gebruik in overig Europa

Hoewel al duidelijk is dat enkele Europese landen gebruik maken van IFRS SME of daar in de toekomst gebruik van willen maken, is het voor het overgrote deel van de Europese landen nog niet duidelijk. Zij hebben net als Nederland bijvoorbeeld nog geen initiatief genomen of zijn tot de conclusie gekomen dat IFRS SME niet geïmplementeerd gaat worden. Welke landen er uiteindelijk IFRS SME gaan gebruiken kan niet direct nagegaan worden. Er kan wel onderzocht worden welke factoren een invloed hebben bij het implementeren van IFRS SME in een land (Bonito & Pais, 2018). Zodoende kan er nagegaan worden voor welke landen de grootste kans bestaat dat ze IFRS SME gaan gebruiken als verslaggevingsstandaard.

Het onderzoek van Bonito en Pais (2018) onderzoekt factoren die het gebruik van IFRS SME beïnvloeden. Daarvoor zijn data uit 84 landen gebruikt. Van die landen gebruiken 39 landen IFRS SME met of zonder aanpassingen. 45 landen uit het onderzoek gebruiken IFRS SME nog niet. Aan de hand van de verzamelde data uit alle 84 landen is een regressiemodel gemaakt. Onder andere factoren als onderwijs, het hebben van een nationale GAAP en het bruto binnenlands product (bbp) worden gebruikt als variabelen die mogelijk het gebruik van IFRS SME kunnen verklaren. Uit het regressiemodel blijkt dat het waarschijnlijker is dat een land IFRS SME gebruikt wanneer ze geen nationale GAAP hebben, het gebruik van full IFRS toestaan of verplichten voor beursgenoteerde bedrijven en een *common law* systeem hebben, dan wanneer een land dit niet heeft. Volgens Bonito en Pais is een mogelijke verklaring dat het gebruiken van IFRS SME goedkoper is dan het ontwerpen van een eigen verslaggevingsstandaard. Andere factoren als onderwijs en bbp zijn volgens het regressiemodel van

Bonito en Pais niet verklarend. Er wordt daarna door hen geconcludeerd dat het minder waarschijnlijk is dat EU-lidstaten IFRS SME gaan toepassen, omdat de EU het gebruik van de IFRS SME standaarden nog niet zo heeft doorgevoerd zoals het dat met full IFRS in 2002 wel heeft gedaan. Als laatste concluderen Bonito en Pais dat vooral ontwikkelingslanden IFRS SME gebruiken.

8.6 Conclusie

In dit hoofdstuk is onderzocht welke Europese landen reeds IFRS SME gebruiken en welke landen IFRS SME mogelijk in de toekomst gaan gebruiken. Om antwoord te geven op de tweede deelvraag *“In hoeverre wordt IFRS SME in Europese landen reeds gebruikt als verslaggevingsstandaard en in hoeverre zal het in de toekomst gebruikt gaan worden?”* zijn verschillende situaties uit verschillende Europese landen uitgewerkt. Daarnaast is uitgelegd welke factoren invloed kunnen hebben op het toekomstig gebruik van IFRS SME. Het doel van deze deelvraag is om na te gaan of er nu of in de toekomst internationale vergelijkbaarheid met de belangrijkste handelspartners van Nederland mogelijk is door het gebruik van IFRS SME.

In totaal is de situatie van zes Europese landen geanalyseerd. Vijf van deze landen (Verenigd Koninkrijk, Ierland, Servië, Macedonië en Bosnië) gebruiken IFRS SME of een aangepaste versie daarvan. Het andere land, Rusland, is een belangrijke handelspartner van Nederland die overweegt om IFRS SME toe te passen. Uit de analyse van deze landen bleek dat er verschillende manieren zijn gebruikt om IFRS SME toe te passen. Het Verenigd Koninkrijk kiest er bijvoorbeeld voor om de originele standaarden van de IASB naar het eigen rechtssysteem aan te passen. Servië en Macedonië hebben beide de standaarden niet aangepast. Echter, Servië kiest ervoor om IFRS SME te verplichten voor alle kleine en middelgrote ondernemingen, terwijl Macedonië micro-ondernemingen en kleine ondernemingen het gebruik van IFRS SME verplicht.

Wat betreft het eventueel toekomstig gebruik van IFRS SME in Europa is er gekeken naar de situatie van Rusland. Daarnaast is een recent onderzoek gebruikt die op zoek gaat naar factoren die invloed hebben op het gebruik van IFRS SME. Uit de analyse van de situatie in Rusland blijkt dat Rusland het gebruik van IFRS SME naast zich neer lijkt te leggen. De kosten van IFRS SME zijn volgens het Russische ministerie van Financiën hoger dan de baten. Wel zijn de IFRS SME standaarden vertaald in het Russische, wat een eventuele implementatie kan versnellen. Uit het onderzoek van Bonito en Pais (2018) blijkt dat landen die IFRS SME toestaan of verplichten, vooral landen zijn die geen nationale GAAP hebben, maar wel full IFRS toestaan of verplichten. Daarnaast wordt er geconcludeerd dat het onwaarschijnlijk is EU-lidstaten IFRS SME gaan gebruiken, omdat de EU het nog niet toestaat. Er is eerder ook al gebleken dat een eventuele Brexit waarschijnlijk geen probleem zal vormen voor het gebruik van IFRS SME in het Verenigd Koninkrijk.

Al met al kan er uit dit hoofdstuk geconcludeerd worden dat nog maar weinig Europese landen IFRS SME gebruiken. Wel gebruikt een belangrijke handelspartner van Nederland reeds IFRS SME en heeft een andere handelspartner erover nagedacht IFRS SME te gebruiken. De laatstgenoemde heeft al wel een vertaling van de standaarden. Naast het feit dat weinig landen IFRS SME gebruiken bestaat er ook nog het feit dat het gebruik van IFRS SME erg verschilt. Het ene land verplicht kleine en middelgrote ondernemingen om IFRS SME te gebruiken en het andere land verplicht juist micro-ondernemingen en kleine ondernemingen. Dit kan de internationale vergelijkbaarheid van ondernemingen dwarsliggen. Een middelgrote onderneming in Servië kan bijvoorbeeld niet vergeleken worden met een Macedonische middelgrote onderneming, omdat in Servië IFRS SME wordt gebruikt en in Macedonië niet. Dit kan eventueel voor Nederlandse ondernemingen dezelfde problemen opleveren wanneer bepaalde soorten onderneming wel of niet verplicht IFRS SME gebruiken.

Hoofdstuk 9: Conclusie

Toen de IASB in 2009 de IFRS SME standaarden publiceerde, had de *Board* een aantal voordelen voor ogen. Onder andere zou IFRS SME minder complex moeten zijn dan full IFRS, zodat het voor kleinere ondernemingen minder complex en minder duur zou zijn (PwC, 2009). Daarnaast zou IFRS SME via internationale vergelijkbaarheid de deur naar internationale financiering voor SMEs openen (IASB, 2015). Door een verhoogde *decision usefulness* en minder informatie asymmetrie zouden ook gebruikers van de jaarrekening voordeel hebben van IFRS SME. In dit onderzoek is geprobeerd een kritische blik te werpen op de voordelen die de IASB had beoogd. Daarvoor is gebruik gemaakt van de volgende hoofdvraag: *“In hoeverre is het voordelig voor ondernemingen en de gebruikers van de jaarrekening om IFRS SME in Nederland als verslaggevingsstandaard voor kleine, middelgrote en micro-ondernemingen te gebruiken?”*. Aan de hand van drie deelvragen is getracht antwoord te geven op de hoofdvraag.

Deelvraag 1

In hoofdstuk 6 is antwoord gegeven op de eerste deelvraag: *“Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving?”*. Door antwoord te geven op deze deelvraag kan geconcludeerd worden in hoeverre Nederlandse ondernemingen reeds IFRS SME kunnen gebruiken. Dat is gedaan aan de hand een verschillenanalyse van 24 strijdigheden tussen IFRS SME en de Nederlandse wet- en regelgeving. Daaruit is gebleken dat er vooral omtrent waardering en verwerking problemen voorkomen. Onder andere vaste activa, vorderingen en pensioenvoorzieningen dienen onder IFRS SME anders gewaardeerd te worden dan onder de Nederlandse wet- en regelgeving. Verder bestaan er verschillen wat betreft fusies en overnames. Deze verschillen staan het volledige gebruik van IFRS SME in Nederland in de weg. Dat betekent dat IFRS SME enkel apart naast de Nederlandse wet- en regelgeving in de jaarrekening gebruikt mag worden. Dit kan extra kosten met zich meebrengen.

Deelvraag 2

Hoofdstuk 7 bevat het antwoord op de tweede deelvraag: *“In hoeverre kunnen de beoogde voordelen van IFRS SME in de praktijk behaald worden en welke nadelen gaan gepaard met IFRS SME?”*. Deze deelvraag is gebruikt om te kunnen concluderen of de voordelen van IFRS SME die de IASB heeft beoogd, in de praktijk behaald kunnen worden. Daarnaast worden ook enkele problemen geanalyseerd die in de korte periode dat IFRS SME wordt gebruikt, naar voren zijn gekomen. Aan de hand van een kosten-batenanalyse kan worden geconcludeerd of de voordelen van IFRS SME tegen de nadelen opwegen. Uit die kosten-batenanalyse is geconcludeerd dat de voordelen van IFRS SME op dit moment niet opwegen tegen de nadelen. De voordelen kunnen wel behaald worden, maar vaak is het

behalen ervan complexer dan er in de IFRS SME standaarden gesteld wordt. Daarentegen bestaan er een aantal problemen die er al voor hebben gezorgd dat enkele landen IFRS SME weigeren te gebruiken. De nadelen gelden vooral voor kleine en micro-ondernemingen, maar ook voor de gebruikers van de jaarrekening. Onder andere de *decision usefulness* van IFRS SME lijkt namelijk onvoldoende te zijn. Dat betekent dat het voor de gebruikers van de jaarrekening nadelig kan zijn als IFRS SME wordt toegepast.

Deelvraag 3

De laatste deelvraag is in hoofdstuk 8 behandeld. Deze deelvraag luidt als volgt: *“In hoeverre wordt IFRS SME in Europese landen reeds gebruikt als verslaggevingsstandaard en in hoeverre zal het in de toekomst gebruikt gaan worden?”*. Uit het antwoord op deze deelvraag valt te concluderen of de internationale vergelijkbaarheid, een voordeel van IFRS SME, nu of op termijn behaald kan worden. Uit de analyse van 6 Europese landen en een onderzoek naar de factoren die invloed hebben op het gebruik van IFRS SME, is geconcludeerd dat weinig Europese landen heden ten dage IFRS SME gebruiken of in de toekomst gaan gebruiken. Dit betekent dat een van de voordelen die de IASB met het introduceren van IFRS SME heeft beoogd, voor Nederland nu niet te behalen lijkt. Daarnaast lijkt het ook in de toekomst niet te behalen, omdat Bonito en Pais (2018) concluderen dat IFRS SME in Europa pas toegepast gaat worden wanneer de Europese Unie de standaarden accepteert zoals ze full IFRS is 2002 heeft geaccepteerd. Dat is tot op heden niet gebeurt.

Hoofdvraag

De conclusies die aan de hand van de drie deelvragen zijn getrokken, vormen samen het antwoord op de hoofdvraag: het is zowel voor ondernemingen als voor gebruikers van hun jaarrekening niet voordelig om IFRS SME in Nederland te gebruiken als verslaggevingsstandaard voor kleine, middelgrote en micro-ondernemingen. De IFRS SME standaarden verschillen nog te veel van de Nederlandse wet- en regelgeving. In geval van strijdigheid moet er dan rekening gehouden worden met beide standaarden, wil een onderneming IFRS SME toch gebruiken. Dat brengt kosten met zich mee. Daarnaast wegen de voordelen van IFRS SME nog niet tegen de nadelen op. De voordelen zijn te ambigu en IFRS SME lijkt voor zowel ondernemingen als de gebruikers van hun jaarrekening te veel nadelen te bevatten. Verder lijken de voordelen van internationale vergelijkbaarheid zeker heden ten dage niet voldoende te behalen. Dat komt omdat te weinig Europese landen gebruiken. Daarnaast lijken Rusland en andere belangrijke handelspartners uit de EU op korte termijn ook geen IFRS SME te gaan gebruiken.

Hoofdstuk 10: Discussie

Dit onderzoek kent een aantal beperkingen. Ten eerste is er gebruik gemaakt van een literatuuronderzoek. Op deze manier kan er geen volledig antwoord op de hoofdvraag gevormd worden. Er is namelijk geen empirisch bewijs dat het gebruik van IFRS SME meer kost dan het oplevert, enkel een schatting van de voor- en nadelen. Hoewel de conclusies zorgvuldig zijn gevormd, blijft er ruimte open voor interpretatie. De uiteindelijke conclusie is dan afhankelijk van persoonlijke voorkeuren en inzichten. Een persoon die *decision usefulness* bijvoorbeeld onbelangrijk acht, zou zodoende kunnen stellen dat de voordelen wel tegen de nadelen opwegen. Voor een eenduidig antwoord zal er in het vervolg empirisch onderzoek naar de voor- en nadelen van IFRS SME in Nederland gedaan moeten worden. Echter, daar zijn data voor nodig die in Nederland nog erg schaars is, omdat IFRS SME door de Nederlandse staat nog niet erkent is als verslaggevingsstandaard. Dat kan het gebruik van IFRS SME door ondernemingen beletten.

Een tweede beperking van dit onderzoek is dat de conclusies zijn gebaseerd op de voor- en nadelen die in het buitenland aan het licht zijn gekomen. Of deze voor- en nadelen in Nederland ook gelden, is niet te achterhalen totdat er data beschikbaar zijn uit Nederland. De conclusies bestaan daarom uit een schatting van de voor- en nadelen die in Nederland zouden kunnen gelden.

Verder is het mogelijk dat het gebruik van IFRS SME in het buitenland momenteel anders is dan in hoofdstuk 8 is beschreven. Hoewel de onderzoeken van de IFRS Foundation redelijk recent zijn (maximaal 2 jaar oud), is het mogelijk dat er reeds wijzigingen zijn doorgevoerd die de manier waarop IFRS SME in een land wordt toegepast, heeft veranderd. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat Servië inmiddels net als het Verenigd Koninkrijk een aangepaste versie van IFRS SME gebruikt. Dat zou de vergelijkbaarheid en daarmee de voordelen van IFRS SME voor Nederlandse SMEs kunnen beïnvloeden.

Referentielijst

- Australian Accounting Standards Board (2010). Accounting alert 2009/09 – September AASB meeting. Geraadpleegd van http://www.deloitte.com/view/en_AU/au/services/assurance/accounting-technical/accountingalerts/9d1647259b4f3210VgnVCM100000ba42f00aRCRD.htm
- Barya, H. (2017). The Implementation of IFRS for SMEs in Developing Countries. *Afghan Economic Society*. Volume 35, pp. 1-8.
- Bonito, A., Pais, C. (2019). The macroeconomic determinants of the adoption of IFRS for SMEs. *Spanish Accounting Review*. Volume 21, pp. 116-127
- Brouwer, A. (2017, 23 juli). IFRS-light kan lappendeken voorkomen. Geraadpleegd van <https://www.accountant.nl/opinie/2017/7/ifrs-light-kan-lappendeken-voorkomen/>
- Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (1976). Geraadpleegd van <http://wetten.overheid.nl/BWB-R0003045/2018-07-01>
- Camfferman, K., Brand, B. van den (2010). Bronnencommentaren deel 8. Jaarverslagen van Nederlandse ondernemingen vanaf 1811 tot 2005. *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis*, Vol. 8, No. 2, p. 23-46
- Cellucci, R. (2012). The International Accounting Standards Board. *The Neumann Business Review*. Issue 7, pp. 16-27
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2017). Trends in Nederland 2017. *Centraal Bureau voor de Statistiek*, pp. 84
- Centre for Financial Reporting Reform (2014). Report on the Observance of Standards and Codes on Accounting and Auditing. Update: FYR Macedonia. *The World Bank*. Geraadpleegd van <https://siteresources-worldbank-org.eur.idm.oclc.org/EXTCENFINREPREF/Resources/415211-7-1232359743213/Macedonia2014.pdf>
- Centre for Financial Reporting Reform (2010). Bosnia and Herzegovina: Accounting and Auditing Report on the Observance of Standards and Codes. *The World Bank*. Geraadpleegd van <https://openknowledge-worldbankorg.eur.idm.oclc.org/bitstream/handle/10986/12864/7-03650ROSCOP110osniaherzegovina0eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Deloitte (2009). IFRS for SMEs vs NL GAAP: Showing you the key differences. Geraadpleegd van https://www.nba.nl/globalassets/themas/thema-externe-verslaggeving/ifrs-for-smes/deloitte_ifrs_for_smes_vs_nl_gaap.pdf

- Deutscher Genossenschafts- und Raiffeisenverband (2010). Consultation on the IFRS for SMEs. Geraadpleegd van [https://circabc.europa.eu/sd/a/2a253efe-8a85-4251-a20a-e6ff97ce6fd5/DE%20-%20\(DGRV\)%20Deutscher%20Genossenschafts-%20und%20Raiffeisenverband%20e.%20V. en.pdf](https://circabc.europa.eu/sd/a/2a253efe-8a85-4251-a20a-e6ff97ce6fd5/DE%20-%20(DGRV)%20Deutscher%20Genossenschafts-%20und%20Raiffeisenverband%20e.%20V. en.pdf)
- Dundjerovic, A. (2017, 22 mei). *Is the IFRS for SMEs good for SMEs?* Geraadpleegd van <https://ion.icaew.com/talkaccountancy/b/weblog/posts/is-the-ifrs-for-smes-good-for-smes>
- Dyker, D. A. (2012). *Economic Policy Making and Business Culture: Why is Russia so Different?.* Imperial College Press.
- Economia (2014, 11 november). *UK is "global leader" in IFRS for SMEs.* Geraadpleegd van <https://economia.icaew.com/news/november-2014/uk-is-global-leader-in-ifrs-for-smes>
- Ernst & Young (2009). *Vergelijking IFRS voor niet-beursgenoteerde ondernemingen (IFRS for Small and Medium-sized Entities) met Nederlandse wet- en regelgeving.*
- Ernst & Young (2017). *Handboek Jaarrekening 2017: Toepassing van de Nederlandse wet- en regelgeving en IFRS.* Wolters Kluwer.
- Europese Commissie (2011). *Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings.* Geraadpleegd van <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0684:FIN:EN:PDF>
- Europese Commissie (2016). *Gebruikersgids bij de definitie van kmo's.* Bureau voor publicaties van de Europese Unie
- Financial Reporting Council (2013). *FRS 102: The Financial Reporting Standard applicable in the UK and Republic of Ireland.* The Financial Reporting Council Limited.
- Financial Reporting Council (2017, 14 december). *Simplification of UK GAAP benefits up to 4 million businesses.* Geraadpleegd van <https://frc.org.uk/news/december-2017/simplification-of-uk-gaap-benefits-up-to-4-million>
- Fox, A., Hannah, G., Helliard, C., & Veneziani, M. (2013). *The costs and benefits of IFRS implementation in the UK and Italy.* *Journal of Applied Accounting Research*, 14(1), 86-101.

- Grant Thornton (2009). IFRS News Special Edition September 2009. Geraadpleegd van http://www.gtturkey.com/UD_OBJS/PDF/IFRS/GTI_IFRS_News_Special_Edition_IFRS_for_SM_Es.pdf
- Godfrey, J., Hodgson, A., Tarca, A., Hamilton, J., & Holmes, S. (2010). Accounting Theory. *Wiley & Sons*. 7^e druk.
- Harmsen, M. (2010, 7 mei). 6 voordelen van IFRS SME. Geraadpleegd van <https://financieel-management.nl/artikel/6-voordelen-van-ifrs-sme>
- IFRS Foundation (2011). Implementing the IFRS for SMEs: World standard setters meeting. Geraadpleegd van <http://www.ifrs.org/Meetings/Pages/World-Standard-Setters-Meeting-2011.aspx>
- IFRS Foundation (2012). IFRS for SMEs. Geraadpleegd van <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASBProjects/Small-and-Medium-sized-Entities/Pages/Small-and-Medium-sized-Entities.aspx>
- IFRS Foundation (2016a). IFRS application around the world. Jurisdictional profile: Bosnia and Herzegovina. Geraadpleegd van <https://www-ifrs-org.eur.idm.oclc.org/-/media/feature/around-the-world/jurisdiction-profiles/bosnia-and-herzegovina-ifrs-profile.pdf>
- IFRS Foundation (2016b). IFRS application around the world. Jurisdictional profile: Macedonia. Geraadpleegd van <https://www-ifrs-org.eur.idm.oclc.org/-/media/feature/around-the-world/juris-diction-profiles/macedonia-ifrs-profile.pdf>
- IFRS Foundation (2016c). IFRS application around the world. Jurisdictional profile: Namibia. Geraadpleegd van <https://www-ifrs-org.eur.idm.oclc.org/-/media/feature/around-the-world/juris-diction-profiles/namibia-ifrs-profile.pdf>
- IFRS Foundation (2016d). IFRS application around the world. Jurisdictional profile: the Netherlands. Geraadpleegd van <https://www-ifrs-org.eur.idm.oclc.org/-/media/feature/around-the-world/juris-diction-profiles/netherlands-ifrs-profile.pdf>
- IFRS Foundation (2016e). IFRS application around the world. Jurisdictional profile: Russia. Geraadpleegd van <https://www-ifrs-org.eur.idm.oclc.org/-/media/feature/around-the-world/juris-diction-profiles/russia-ifrs-profile.pdf>
- IFRS Foundation (2016f). IFRS application around the world. Jurisdictional profile: United Kingdom. Geraadpleegd van <https://www-ifrs-org.eur.idm.oclc.org/-/media/feature/around-the-world/juris-diction-profiles/united-kingdom-ifrs-profile.pdf>

- IFRS Foundation (2017). IFRS application around the world. Jurisdictional profile: Serbia. Geraadpleegd van <https://www-ifs-org.eur.idm.oclc.org/-/media/feature/around-the-world/juris-diction-profiles/serbia-ifs-profile.pdf>
- IFRS Foundation (z.d.). Who uses IFRS Standards? Geraadpleegd van <https://www-ifs-org.eur.idm.oclc.org/use-around-the-world/use-of-ifs-standards-by-jurisdiction/>
- Institute for Chartered Accountants in England and Wales (2017). Brexit: Implications for Financial Reporting. Geraadpleegd van <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/technical/financial-reporting/information-for-better-markets/ifbm/web-pdf-final.ashx>
- International Accounting Standards Board (2004, 24 juni). *IASB publishes discussion paper on standards for SMEs* [Press release]. Geraadpleegd van <https://www.iasplus.com/en/binary/pressrel/2004pr17.pdf>
- International Accounting Standards Board (2007, 15 februari). *IASB publishes draft IFRS for SMEs* [Press release]. Geraadpleegd van <https://www.iasplus.com/en/binary/press-rel/0702smeed.pdf>
- International Accounting Standards Board (2015). *International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs)*. Geraadpleegd van <http://www.iacsa.co.za/wp-content/uploads/2016/11/IFRS-for-SMES-2015.pdf>
- International Accounting Standards Board (2018). *Conceptual Framework for Financial Reporting. IFRS Foundation*.
- Hail, L., Leuz, C. and Wysocki, P. (2010) Global accounting convergence and the potential adoption of IFRS by the US (Part I): conceptual underpinnings and economic analysis, *Accounting Horizons*. Volume 23, pp. 355–394.
- Hyz, A. B. (2011). Small and medium enterprises (SMEs) in Greece – Barriers in access to banking services: An empirical investigation. *International journal of Business and Social Science*. Volume 2, pp. 161-165
- Kaya, D., Koch, M. (2015). Countries' Adoption of the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs) – Early Empirical Evidence. *Accounting and Business Research*. Vol. 45, Issue 1, pp. 93-120
- Kamer van Koophandel (KvK) (z.d.). Waaruit bestaat de jaarrekening? Geraadpleegd van <https://kvk.nl/inschrijven-en-wijzigen/deponeren/jaarrekening-deponeren/waaruit-bestaat-de-jaarrekening/>

- Litjens, R., Bissessur, S., Lagendijk, H., Vergoossen, R. (2012). How Do Preparers Perceive Costs and Benefits of IFRS for SMEs? Empirical Evidence from the Netherlands. *Accounting in Europe*. Vol. 9, pp. 227-250
- Müller, J. (1845). Wetboek van Koophandel, met Aanteekeningen van C.D. Asser, W. E. J. Berg, M. H. Godefroi, J. W. Tydeman en Jo. de Vries. Geraadpleegd van: <https://books.google.nl/books?id=zv9MAAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=wetboek+van-+koophandel+met+aanteekeningen&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwiQnNp7s7bAhUGkRQKHdZpAtYQ6AEIKDAA#v=onepage&q=wetboek%20van%20koophandel%20met%20aanteekeningen&f=false>
- Myers, S. C. (1984). The Capital Structure Puzzle. *The Journal of Finance*. Vol. 39, pp. 575-592
- Kaya, D., Pillhofer, J. (2013). Potential Adoption of IFRS by the United States: A Critical View. *Accounting Horizon*. Issue 2, pp. 271-299;
- Nandi, T., & Mohanty, S. (2010). Globalization of SMEs: Indepth analysis of impact of internationalisation on firms. *SSRN Electronic Journal (2010)*
- NOS (2016, 24 juni). *Alle stemmen zijn geteld: 52 procent stemt voor Brexit*. Geraadpleegd van <https://nos.nl/artikel/2113163-alle-stemmen-zijn-geteld-52-procent-stemt-voor-brexit.html>
- Official Herald of the Republic of Serbia, No. 62/2013. Law on Accounting.
- O’Keeffe, I., Hackett, F. (2009). IFRS for SMEs – Is this the end for Irish/UK GAAP? *Accountancy Ireland*. Vol. 41 No. 5, pp. 26-27
- Pacter, P. (2017). Pocket Guide to IFRS Standards: the global financial reporting language. *IFRS Foundation*. Geraadpleegd van <https://www-ifs-org.eur.idm.oclc.org/-/media/feature/around-the-world/documents/pocket-guide-2017.pdf>
- Perera, D., Chand, P. (2015). Issues in the adoption of international financial reporting standards (IFRS) for small and medium-sized enterprises (SMES). *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*. Volume 31, pp. 165-178
- PricewaterhouseCoopers (2009). Similarities and differences: A comparison of ‘full IFRS’ and IFRS for SMEs. Geraadpleegd van https://www.pwc.com/gx/en/ifrs-reporting/pdf/sims_diffs_ifrs_smes.pdf
- Raad voor de Jaarverslaggeving (2017). Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor middelgrote en grote rechtspersonen 2017. *Wolters Kluwer*.

Ram, R., Newberry, S. (2013). IFRS for SMEs: The IASB's due process. *Australian Accounting Review*, Issue 1, pp 3-17.

Schiebel, A. (2008). Is there a solid empirical foundation for the IASB's draft IFRS for SMEs? Geraadpleegd van https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=994684

Serbian Ministry of Finance (2014). IFRS for SMEs in the Republic of Serbia: Recent Adoption and Commencement of Application. Geraadpleegd van [http://siteresources.worldbank.org/eur.id-m.oclc.org/EXTCENFINREPREF/Resources/4152117-1380634652337/934689-7-1398337183459/4_S-TAREP_A&ACoP-April_2014_ENG.pdf](http://siteresources.worldbank.org/eur/id-m.oclc.org/EXTCENFINREPREF/Resources/4152117-1380634652337/934689-7-1398337183459/4_S-TAREP_A&ACoP-April_2014_ENG.pdf)

Verordening (EG) van het Europees Parlement en de Raad van 19 juli 2002, Nr. 1606/2002

Wetboek van Koophandel (1929)